

Mediataitojen oppimispolku perusopetuksessa

Mediataitojen oppimispolku perusopetuksessa

Kerhokeskus – koulutyön tuki ry

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Mediataitojen oppimispolku perusopetuksessa
© Kerhokeskus – koulutyön tuki ry

Rahoittaja
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Taitto
Satu Salmivalli, Lion Design

Kuvat
Pixmac

Paino
Libris Oy, Helsinki 2011

ISBN (nid.) 978-952-5853-17-9
ISBN (pdf) 978-952-5853-19-3

Mediataitojen oppimispolku perusopetuksessa -julkaisun työryhmä

Työryhmän puheenjohtaja Ritva-Sini Merilampi, KT

Työryhmän sihteeri Anri Leveelahti, erityissuunnittelija, Kerhokeskus – koulutyön tuki ry

Työryhmän sihteeri Suvi Törrönen, projektisuunnittelija, Kerhokeskus – koulutyön tuki ry

Outi Freese, toiminnanjohtaja, Koulukinoyhdistys

Satu Heikkinen, erityisneuvonantaja, opetus- ja kulttuuriministeriö 9/2010 loppuun saakka

Heli Jauhola, ylitarkastaja, opetus- ja kulttuuriministeriö 10/2010 alkaen

Riitta Kauppinen, mediakasvatustyön asiantuntija, Pelastakaa Lapset ry.

Anu Mustonen, viestintäpäällikkö, Jyväskylän yliopisto

Lea Olli, luokanopettaja, Kouvolan Korian koulu

Leena Rantala, projektisuunnittelija, opetus- ja kulttuuriministeriö

Anne Seppänen, erityissuunnittelija, Helsingin opetusviraston mediakeskus

Pirjo Sinko, opetusneuvos, Opetushallitus

Työryhmätapaamisissa kuultavina olivat:

Mikko Hartikainen, opetusneuvos, Opetushallitus

Jukka Haveri, Tampereen kaupungin mediapedagogi, Tampereen Mediakoulu

Kristina Kaihari-Salminen, opetusneuvos, Opetushallitus

Merja Lehtonen, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Julkaisua ovat kommentoineet:

Ville Alanen, luokanopettaja, Vantaan Laajavuoren koulu

Mikko Hartikainen, opetusneuvos, Opetushallitus

Olli-Pekka Heinonen, johtaja, Asia ja Kulttuuri YLE

Martti Hellström, rehtori, Espoon Auroran koulu

Mirka Järnefelt, neuvotteleva virkamies, liikenne- ja viestintäministeriö

Sirkku Kotilainen, mediakasvatuksen professori, Tampereen yliopisto

Reijo Kupiainen, professori, Aalto-yliopisto, Taideteollinen korkeakoulu,

Porin taiteen ja median laitos

Liisa Lind, johtaja, Helsingin opetusviraston mediakeskus

Antti Mäkelä, siviilipalvelusmies, Kerhokeskus – koulutyön tuki ry

Maarit Pietinen, ylitarkastaja, Valtion elokuvatarkastamo

Anna-Liisa Puura-Castrén, tuottaja, Koulukinoyhdistys

Tiina Rytkölä, projektisuunnittelija, Kerhokeskus – koulutyön tuki ry

Jonna Tolonen, Nuoret Lukijat ja Sanomalehti opetuksessa -toiminnan yhteyspäällikkö,

Sanomalehtien Liitto

Jorma Waldén, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

SISÄLLYS

1. MEDIATAIDOT LAPSEN JA NUOREN OIKEUTENA	10
Mediaopetus yhdenvertaisuuden takaajana.....	13
Mediaopetus opettajan ja koulun arjessa.....	14
2. MEDIATAITOJEN OPPIMISPOLKU	16
Mediaaitojen osa-alueet ja niiden kehittyminen.....	19
Luovat ja esteettiset taidot	
– oman äänen ja ilmaisun löytäminen sekä käyttäminen.....	19
Vuorovaikutustaidot	
– vuorovaikutuksen ja oman toiminnan kautta syntyvä osallisuus.....	20
Kriittiset tulkintataidot	
– ymmärrykseen perustuvaa media- ja kulttuurikriittisyys.....	21
Turvataidot	
– turvallinen, tarkoituksenmukainen ja tilannekohtainen	
median sisältöjen ja palveluiden käyttö.....	21
Mediaopetuksen painopisteet eri vuosiluokilla.....	22
Vuosiluokat 1.–2. – tarina vuorovaikutustaitojen kehittäjänä.....	23
Vuosiluokat 3.–4. – tekemisen ja ilmaisemisen iloa.....	24
Vuosiluokat 5.–6. – ahmintavaiheen kautta oman äänen ja	
mediamaun löytämiseen.....	25
Vuosiluokat 7.–8. – identiteetin ja maailmankuvan etsimistä.....	26
9. vuosiluokka – itsenäinen ja kriittinen mediasuhde rakentuu.....	27
Mediaaitojen oppimispolun kulku.....	27
Oppimispolun satoa: mediakansio.....	30

3. MEDIAOPETUS KOULUYHTEISÖSSÄ	32
Mediaopetuksen laatukriteerit.....	35
Laitteet ja oppimateriaalit.....	39
4. MEDIAOPETUS OPETUSSUUNNITELMISSA	42
Viestintä ja mediataito -aihekokonaisuus.....	45
Mediataidot oppiaineissa.....	46
Mediaopetus oppiainekokonaisuuksissa.....	47
Esimerkkejä mediaopetuksen toteutumisesta.....	49
5. MEDIATAIDOT KOULUN ULKOPUOLELLA	54
Mediasuhteen ulottuvuuksia:	
mediamaku, sosiaalisuus ja monikanavaisuus.....	57
Median kohtaaminen turvallisesti sääntöjä ja lakeja noudattaen.....	59
Omaehtoinen itseilmaisu ja yhteiskunnallinen mediaosallistuminen.....	60
6. MEDIAOPETUKSEN HALLINNOLLISIA LINJAUKSIA	62
Linkkilista.....	68
Lähteet.....	69
Retkiä mediamaisemassa – opettajan pikatesti.....	72

ESIPUHE

Lapset ja nuoret elävät mediakulttuurissa, jossa lukuisat kokemukset välittyvät median kautta. Suhde mediaan voi olla antoisa, mutta myös kivulias: mikä on oikein, mikä on väärin, kelpaanko minä? Lapset ja nuoret tarvitsevat mediakulttuurissa elämiseen monipuolisia mediataitoja. Tämä edellyttää systemaattisen mediaopetuksen tarjoamista, mikä kuuluu ennen kaikkea kasvatustieteen ammattilaisten tehtäviin.

Mediaoppiminen tarkoittaa mediakulttuurissa elämiseen vaadittavien taitojen harjoittelua, jonka keskiössä on realistinen tilannearvio niin opettajan kuin oppilaan olemassa olevista mediataidoista. Mediataidoilla tarkoitetaan nykypäivänä välttämättömiä kriittisen ajattelun taitoja, yhteistyön ja vuorovaikutuksen taitoja sekä kykyä jäsentää, arvottaa ja hallita tietoa. Mediataidot pitävät sisällään teknologian käyttötaitoja, mutta myös itsetuntemuksen ja rohkeuden ilmaista itseään sekä kyvyn vaikuttaa.

Mediataitojen oppimispolku perusopetuksessa -julkaisussa mediataitojen kasvattaminen kuvataan jatkumona peruskoulun ensimmäisestä yhdeksänteen luokkaan. Julkaisussa luodaan yleiskuva mediataidoista: mitä luovat ja esteettiset taidot, vuorovaikutustaidot, kriittiset tulkintataidot sekä turvataidot tarkoittavat. Tarkoituksena ei ole yksityiskohtaisesti kuvata mediaopetuksen opetusmenetelmiä vaan avata ajatuksia sille, miksi mediaopetusta tarvitaan.

Tietopaketin tavoitteena on tukea koko kouluyhteisöä rehtoreista opettajiin: miten käsitellä ja hyödyntää mediaa opetuksessa ja miten sisällyttää mediaopetus opetussuunnitelmiin. Rehtorit voivat tunnistaa kouluissaan mediaopetuksen kehittämistarpeet ja saada yhteistyöhön ideoita, jotka puolestaan kannustavat opettajia mediaopetuksen syventämiseen.

Tietopaketti on jatkoa Kerhokeskuksen tuottamille julkaisuille Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa sekä Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa. Sen on rahoittanut opetus- ja kulttuuriministeriö.

Mediataidot ovat 2000-luvun avaintaitoja. Toivomme, että mediakasvatus nähtäisiin kouluopetuksessa monipuolisena mahdollisuutena rikastuttaa eri oppiaineiden opetusta. Se on tapa valtauttaa lapset ja nuoret oman elämänsä keskeisen osa-alueen – median – hallitsijoiksi.

Minna Riikka Järvinen
toiminnanjohtaja, KT
Kerhokeskus

Ritva-Sini Merilampi
työryhmän puheenjohtaja, KT

Mediataidot lapsen ja nuoren oikeutena

VÄITE:

Oppilaat voivat
kartuttaa media-
taitojaan koulun
ulkopuolella.”

VASTAVÄITE:

Oppilaiden media-
taidot eivät kehity
itsestään.”

KASVATUSVASTUUN jakoivat ennen perhe, kylä ja koulu. Nyt mediakulttuuri on kasvatuksen kentän neljäs jäsen: se on arkinen ja kaikkialla. Lapset ja nuoret käyttävät internetiä lukemattomiin eri tarkoituksiin, nauttivat elokuvista, peleistä ja lehdistä, television ja radion ohjelmatarjonnasta sekä musiikin ja kirjallisuuden annista. Opettajat ovat kiinnostuneita lasten ja nuorten todellisuudesta ja toimintaympäristöistä, myös mediasta.

Mediasuhde on jatkuvasti käynnissä oleva prosessi, jossa yksilö tuntee, tulkitsee ja merkityksellistää mediasisältöjä yhä uudelleen. Mediasuhteella tarkoitetaan yksilön kokonaisvaltaista tapaa asettua tarkastelemaan mediasisältöjä ja -kulttuuria.

Mediaopetuksessa opettaja auttaa oppilaita refleктоimaan mediasisältöjä tai pohtimaan mediavälineiden käyttöön liittyviä valintoja. Hän innostaa, tukee ja ohjaa oppilaita sekä antaa heille palautetta. Samalla opettaja ohjaa mediasisältöjen tekemistä ja mediaosallistumiseen tähtäävää toimintaa.

Mediaopetus yhdenvertaisuuden takaajana

Oppilaista puhutaan usein ”diginatiivien” sukupolvena, jonka mediataidot ovat lähtökohtaisesti opettajia paremmat. Yleistys sivuuttaa oppilaiden mediataitojen välillä esiintyvät merkittävät erot. Vaikka mediavälineiden ja -sisältöjen käyttö onkin suurelle osalle oppilaista luontevaa ja arkista, kaikilla oppilailta ei ole yhtäläisiä mahdollisuuksia median kohtaamiseen. Toisaalta runsas mediakäyttö ei sellaisenaan takaa mediakulttuurissa elämiin tarvittavien taitojen kehittymistä. Oppilaiden epätasa-arvoinen asema voi syntyä siis kahdella tapaa: oppilas käyttää mediaa koulun ulkopuolella niukalti tai yksipuolisesti tai hänellä on riittämättömät taidot mediasisältöjen käsittelemiseen.

Oppilaiden välisten erojen kurominen umpeen on koulun tehtävä; koulu ehkäisee eriarvoistavaa kehitystä mediaopetuksen keinoin. Oppilaille turvataan mediaopetuksen avulla tasa-arvoiset mahdollisuudet median turvalliseen käyttöön ja kohtaamiseen, omaehtoiseen itseilmaisuun ja yhteiskunnalliseen mediaosallistumiseen. Mediaopetus onkin kaikkien oppilaiden sivistyksellinen perusoikeus: mediaa tulee käyttää ja arvioida koulussa monipuolisesti.

Mediaopetus opettajan ja koulun arjessa

VÄITE:

”Mediaopetus on opettajille lisätaakka.”

VASTAVÄITE:

”Kaikki opettajat voivat toteuttaa mediaopetusta ja välittää oppilaille mediakulttuurissa elämiseen vaadittavia taitoja.”

Mediaopetuksen ensiaskeleet

Mediaopetuksen ensiaskel on realistisen tilanneanalyysin tekeminen. Pohdinta on paras aloittaa opettajan omasta mediasuhteesta: millainen on mediasuhteeni ja miten se näkyy työssäni? Sivujen 72–74 Retkiä mediamaisemassa – opettajan pikatesti herättelee tähän teemaan.

Mediaopetus haastaa opettajan kirkastamaan, miten hän ymmärtää median ja kasvatuksen välisen suhteen. Millainen osa mediakulttuurilla, erilaisilla mediasisällöillä ja -teknologioilla, on opetuksessani? Entä pyrinkö itse vaikuttamaan mediassa? Millaista tietoa arvostan eniten? Miten oppilaani oppivat parhaiten mediataitoja? Mitä mieltä olen oppilaitteni mediavalinnoista? Oman mediasuhteen pohtiminen tekee oppilaiden mediataitojen arvioimisesta luontevaa.

Kynnys toteuttaa mediaopetusta asetetaan usein korkeammalle kuin on tarpeen. Mikäli mediaopetuksen tavoitteet ovat realistiset, niillä on mahdollisuus toteutua opetuksessa. Uudet mediaopetuksen käytännöt voivat alkuun teettää työtä, mutta pidemmän päälle pedagogiikan kehittäminen osoittautuu hedelmälliseksi.

Mediaopetuksen opettajalle tarjoamat hyödyt tulevat parhaiten esiin, kun mediataitoja opiskellaan säännöllisesti kaikkeen opetukseen integroiden. Opettajan työtaakka kevenee, kun mediaopetus on arkinen ja pysyvä osa koulun käytäntöjä. Samalla taataan kaikille oppilaille yhdenvertainen oikeus mediaopetukseen.

Mediaopetusta saatetaan toteuttaa koulun käytännöissä, vaikka opettajat eivät sitä tulisi ajatelleeksi. Tällöin mediaopetuksen käynnistämisessä on kyse lähinnä siitä, että opetushenkilöstö tiedostaa olemassa olevat mediaopetuksen muodot.

Tavallisimpia kompastuskiviä

Mediaopetus ei ole ongelmatonta. Opettajien on raskasta toteuttaa mediaopetusta yksin, vaikka koulujen mediaopetusta tukevia materiaaleja on runsaasti tarjolla (ks. tarkemmin Linkkilista). Mediaopetusta ei ehkä resursoida tarpeeksi. Sille ei varata aikaa tai sen toteuttamiseen tarvittavia välineitä ei hankita kouluihin.

Ongelmaksi voi toisaalta muodostua se, että mediaopetusta ryhdytään toteuttamaan teknologiavetoisesti huomioimatta mediaopetuksen pedagogista ulottuvuutta. Tässä tapauksessa opettajat voivat kokea mediatekniikan itselleen vieraaksi eivätkä tunne hallitsevansa mediavälineitä opetustilanteissa.

Hankaluuksia saattaa tuottaa myös se, että projektiluonteiset työtävät sopivat huonosti koulun arkeen ja median istuttaminen oppiaineisiin tuntuu opettajista vaivalloiselta. Oppiainekeskeinen ajattelu saattaa vähentää yhteistyötä eri opettajien kesken ja opettajien motivaatio voi laskea mediaprojekteissa koettujen vastoinkäymisten vuoksi.

Kaikenlaisia kartanlukijoita tarvitaan

Opettajan mediasuhde vaikuttaa hänen tyyliinsä toteuttaa mediaopetusta. Eri tavoin mediaa opetuksessaan lähestyvät opettajat ovat voimavara. Mitä erilaisempia mediaopettajia oppilaat kohtaavat, sitä rikkaampaa ja syvällisempää mediaopetusta he saavat.

Arjen ja opetuksen eheyttämisen kannalta on ratkaisevaa, että kaikenlaiset mediaopettajat tekevät yhteistyötä keskenään opetussuunnitelman mediaopetukselle asettamien tavoitteiden suuntaisesti. Mediaopetuksen olemassa ja kehitteillä olevat käytännöt tulevat esiin, mikäli opettajat auttavat toisiaan ja saavat kollegoiltaan uutta ajateltavaa.

Opettajat voivat suunnitella mediaopetusta yhdessä ja viedä kehittämistoimenpiteet lukuvuosisuunnitelmiin. Oppimisympäristöjen laajentaminen koulun ulkopuolelle tarjoaa mahdollisuuden rikastaa ja syventää mediaopetusta yhteistyön voimin (ks. tarkemmin Mediaopetuksen laatukriteerit ja Esimerkkejä mediaopetuksen toteutumisesta).

Yksilön mediasuhde on usein ristiriitainen ja näin mediaopetusta pidetään monenlaisten ongelmien ratkaisijana. Päivittäessään mediasuhdettaan opettaja voi ottaa kantaa siihen, millainen mediataitojen oppimispolun kartanlukija hän haluaa olla. ●

Mediataitojen oppimispolku

VÄITE:

Oppilaiden mediataidot ovat opettajia paremmat, sillä he ovat syntyneet nykyiseen mediakulttuuriin.”

VASTAVÄITE:

Oppilailla on kokemusta mediasta, mutta opettajilla on kokemusta elämästä.”

OPPILAIKEN MEDIAMAAILMAT saattavat tuntua opettajista vierailta ja he voivat kokea mediasisältöjen äänimaailmat, visuaalisuuden tai niissä käytetyn kielen oudoiksi. Myös opettajien ja oppilaiden käsitykset median yhteisöllisyydestä saattavat olla erilaiset; sosiaalinen media voi vaatia aikuisilta totuttelua. Mediassa kohtaavat siis osin hyvin erilaiset lasten ja aikuisten kulttuurit. Median esiin tuoma aikuisten ja lasten välinen kokemuksellisen ero otetaan mediaopetuksen lähtökohdaksi.

Koska eri sukupolvet kokevat ja jakavat mediakulttuurin tarjoamat elämykset tavallaan, opettajalla ja mediaopetuksella on oppilaille paljon annettavaa. Mediaopetuksen päämääränä on työstää oppilaiden mediasuhdetta ja tuottaa heille positiivisia oppimiskokemuksia eri oppiaineissa.

Mediataitojen osa-alueet ja niiden kehittyminen

Mediataidot muodostuvat neljästä osa-alueesta, jotka ovat päällekkäisiä ja integroituvat perusopetuksessa erottamattomasti toisiinsa. Vaikka mediataitojen osa-alueita kehitetään yhtäaikaaisesti, opettajan on taitojen erottelun avulla mahdollista arvioida oppilaan taitotasoa: miltä osa-alueelta löytyvät oppilaan vahvuudet ja mitkä vaativat osakseen lisähuomiota. Mediataitojen osa-alueiden pyrkimyksenä on vahvistaa kunkin oppilaan mediasuhdetta ja ohjata sitä myönteiselle polulle.

Luovat ja esteettiset taidot

– oman äänen ja ilmaisun löytäminen sekä käyttäminen

Luovat ja esteettiset mediataidot tarkoittavat oppilaan kykyä katsoa, kuunnella, luoda ja tulkita mediasisältöjä. Oppilaat tekevät valintoja ja rajauksia sekä yhdistelevät uusin tavoin olemassa olevia mediasisältöjä. Luovat ja esteettiset taidot kertovat oppilaan kyvystä tuntea niin nautinnon kuin kriittisyydenkin kokemuksia mediakulttuurissa. Oppilaan luomat mediasisällöt viestivät tekijänsä identiteettiä: ne ilmentävät oppilaan mediamakua, tapoja, joilla hän vastaanottaa, arvottaa ja tulkitsee mediaa.

Luovia ja esteettisiä taitoja kehitetään tekemällä mediasisältöjä itse. Mediasisällöt voivat vaihdella yksinkertaisista viesteistä monivaiheisiin ja toteutukseltaan vaativiin teoksiin. Luovien ja esteettisten taitojen tasosta kertovat oppilaan kyvyt tuottaa mediasisältöjä. Taitotasoa kuvaavat myös oppilaan kokemus ja itsearvio omasta luovuudestaan. Mediaosallistuminen tuo oppilaan luovat ja esteettiset taidot esiin.

Luovat ja esteettiset taidot: kehittymisen välietappeja

- Oppilas tuottaa ja kertoo omia tarinoita. Hän tietää juonen rakenteesta ja vertailee tarinan hahmoa omiin kokemuksiin ja tunteisiin.
- Oppilas välittää omia tunteitaan sanan, kuvan ja musiikin avulla. Media on oppilaalle nautinnon ja ilon lähde.
- Oppilas tuntee mediatarpeensa ja tahtoo löytää oman mediamaun.
- Oppilas tietää, miten viestejä analysoidaan. Hän peilaa mediassa esitettyjä arvoja ja asenteita omiinsa.
- Oppilas ilmaisee persoonaansa ja tyyliään tekemällä mediasisältöjä. Hän tuntee tekijänoikeuksien periaatteet.

Vuorovaikutustaidot

– vuorovaikutuksen ja oman toiminnan kautta syntyvä osallisuus

Vuorovaikutustaidot ovat merkityksellisiä kahdella tapaa. Ensinnäkin ne pitävät sisällään oppilaan kyvyt pitää median avulla yhteyttä muihin sekä oppilaan valmiudet hahmottaa erilaisia mediassa viestittyjä näkökulmia. Lisäksi vuorovaikutustaidot tarkoittavat oppilaan taitoa samastua erilaisiin mediassa toimimisen rooleihin. Oppilas osallistuu media- ja kansalaiskulttuuriin luodessaan ja tavoitellessaan muiden mediakäyttäjien kanssa yhteisiä päämääriä.

Vuorovaikutustaidot kehittyvät ennen kaikkea yhdessä toimien ja oppien, vertaistukea saamalla ja sitä antamalla. Oppilaan taitotasoa kuvaavat hänen kykynsä hankkia ja ylläpitää yhteyksiä muihin ihmisiin sekä luoda ryhmiä median, erityisesti sosiaalisen median kautta. Kykyjen olennaisia osia ovat aktiivisen yhteistyön vaaliminen ja ongelmien ratkaiseminen yhdessä muiden kanssa. Oppilaan taitotasosta kertovat myös hänen valmiutensa ilmaista mielipiteitään ja asenteitaan muille.

Vuorovaikutustaidot: kehittymisen välietappeja

- Oppilas samastuu, vuorottelee ja ottaa rooleja. Hän eläytyy toisten tilanteisiin ja tuntee empatiaa.
- Oppilas ymmärtää erilaisia mediassa esitettyjä näkökulmia. Hän osaa keskustella, perustella sanallisesti ja pitää puoliaan.
- Oppilas tuntee sananvapauden periaatteet. Hän tietää yksityisten ja julkisten alueiden eron mediassa ja tuntee erilaisia mediaosallistumisen mahdollisuuksia. Oppilas tekee yhteistyötä, antaa vertaistukea ja oppii toisten kanssa.
- Oppilas kokeilee ja leikittelee rooleilla.
- Oppilas tuntee voivansa vaikuttaa. Hän viestii mediassa tarkoituksenmukaisesti ja osallistuu kansalaiskulttuuriin.

Kriittiset tulkintataidot

– ymmärrykseen perustuvaa media- ja kulttuurikriittisyys

Kriittiset tulkintataidot tarkoittavat oppilaan kykyä merkityksellistää ja ymmärtää erilaisia mediasisältöjä. Kriittisyys on peruskysymysten esittämistä mediasisällöille: kuka viestii, mitä, kenelle ja miksi. Entä mikä jätetään sanomatta? Oppilas tulkitsee ja arvioi median muotoja ja sisältöjä erilaisten analyttisten työkalujen avulla.

Kriittiset tulkintataidot kattavat myös oppilaan käsityksen median toiminnan peruseräiteista. Miten median taustarakenteet kuten omistajuus, tuotantoprosessin kulku ja mainonta, vaikuttavat mediasisältöihin? Samalla oppilas tarkentaa käsitystään omasta mediamaustaan. Kriittisten tulkintataitojen avulla oppilaan on mahdollista tehdä päätöksiä ja toteuttaa kansalaisuutta mediakulttuurissa.

Kriittiset tulkintataidot kehittyvät oppilaan tutustuessa erilaisiin mediasisältöihin ja lajityyppeihin. Oppilaan kyvyt arvioida mediasisältöjen luotettavuutta ja totuudenmukaisuutta kertovat hänen taitotasostaan. Kriittiset tulkintataidot tarkoittavat oppilaan kykyä eritellä, analysoida, tulkita ja arvottaa mediasisältöjä useista näkökulmista. Taitotasoa kuvaavat lisäksi oppilaan kyvyt arvioida sekä median moniarvoisuutta että mediasisältöjen tuottamiseen liittyvää sääntelyä ja median tulevaisuutta yleisesti.

Kriittiset tulkintataidot: kehittymisen välietappeja

- Oppilas ymmärtää faktan ja fiktion sekä mainosten ja muiden mediasisältöjen eroavuudet.
- Oppilas tuntee lajityyppjä ja kerronnallisia keinoja. Hän tietää, että mediasisällöt ovat valintojen ja rajausten tulosta.
- Oppilas osaa jäsentää, arvioida ja hallita tietoa ja tuntee median puhetapoja. Hän tietää median taustarakenteista ja näkee mediasisältöjen läpi ja niiden taakse.
- Oppilas kyseenalaistaa median välittämiä viestejä ja ymmärtää, miten stereotyyppiat toimivat.
- Oppilas tietää median välittämistä kaupallisista, poliittisista ja ideologisista pyrkimyksistä. Hän suhteuttaa mediasisältöjä aikaisempaan tietoonsa.

Turvataidot

– turvallinen, tarkoituksenmukainen ja tilannekohtainen median sisältöjen ja palveluiden käyttö

Oppilaan toimintatavat median parissa ilmentävät hänen mediataitojaan käytännössä. Oppilas tarvitsee turvataitoja tottuakseen ratkaisemaan ongelmatilanteita ja välttyäkseen ikäviltä mediakokemuksilta. Mediasisältöjen ikärajojen tuntemus ohjaa oppilasta iälleen sopivaan mediakäyttöön.

Nettiturvallisuuden osalta oppilaan on tärkeää oppia suojaamaan paitsi yksityisyyttään, myös varjelemaan itseään haitallisilta sisällöiltä ja vahingolliselta toiminnalta. Toisaalta tietoisuus nettiin liittyvistä riskeistä ohjaa oppilasta itsekritiikkiin ja -sääntelyyn. Oppilaan täytyy ymmärtää, että verkko- ja reaalielämässä vallitsevat samat lait: ei ole samantekevää, mitä verkossa sanotaan ja miten siellä käyttäydytään.

Oppilaan taitotasoa kuvaa se, kuinka kattavasti hän arvioi mediasisältöjen laillisuutta. Oppilaan ymmärrys omista oikeuksista ja velvollisuuksista mediakäyttäjänä kuvaa hänen taitotasoaan.

Turvataidot: kehittymisen välietappeja

- Oppilas tuntee mediasisältöjen ikäraajat ja osaa kääntyä aikuisten puoleen vaikeissa mediakäytön tilanteissa.
- Oppilas tietää netin turvallisesta käytöstä, tietoturvasta ja yksityisyyden suojaamisesta.
- Oppilas tuntee kohteliaita, muut huomioon ottavia vuorovaikutus- ja käyttäytymismuotoja sekä toteuttaa niitä netissä.
- Oppilas tuntee lailliset oikeutensa ja velvollisuutensa mediakäyttäjänä.
- Oppilas käyttää mediaa monipuolisesti sekä sääntöjen että lakien mukaisesti.

Mediaopetuksen painopisteet eri vuosiluokilla

Opettajan on mediaopetuksen arjen kannalta tärkeää tiedostaa, miten mediataitojen osa-alueet korostuvat eri vuosiluokilla. Vuosiluokat on ryhmitelty viiteen vaiheeseen, joiden tarkoituksena on hahmottaa eri-ikäisten oppilaiden tyypillistä mediakäyttöä. Painopisteet viitoittavat suuntaa sille, mikä on kunkin vuosiluokan osalta keskeinen mediaopetuksen sisältö.

Jaottelu on suuntaa-antava, eikä mediataitojen kehittyminen etene suoraan viivaisesti oppilaan iän mukaan. Mediaopetus onkin hedelmällisintä, mi-

käli opettaja tekee itse tilanneanalyysin oppilaittensa mediamaisemasta ja -taidoista ja käyttää ammattitaitoaan niiden kehittämiseen.

Vuosiluokat 1.–2. – tarina vuorovaikutustaitojen kehittäjänä

Ekaluokkalainen on aktiivinen maailman tutkija, joka kokeilee innokkaasti myös median mahdollisuuksia. Luku- ja kirjoitustaito avaavat lapselle mahdollisuuksia uudelleen analyttisyyteen. Alakoululainen keksii, kertoo ja kuvittaa mielellään omia tarinoitaan. Omaa ilmaisua kehitetään tarinoimisen lisäksi leikkien ja pelien avulla. Samalla kehittyy kyky vertailla tosielämän ja kuvitteellisen tarinan eroja.

Tarinalla on kautta aikojen ollut tärkeä pedagoginen merkitys kielen, tunne-elämän, sosiaalisten taitojen ja moraalisen ajattelun kehittäjänä. Median tarinat tarjoavat voimakkaan elämysmaailman, jossa kertomus rakentuu kuvaa, kieltä, ääntä, musiikkia ja muita tehokeinoja hyödyntäen.

Tämänikäinen samastuu voimakkaasti kertomusten sankareihin ja hahmottaa mutkikkaitakin juonikuvioita. Arkkityyppiset, hieman mustavalkoisetkin asetelmat auttavat tässä kehitysvaiheessa tulkintaa, sillä tiedonkäsittely perustuu yleisiin skeemoihin ja havaintoajatteluun. On luonnollista, että lapsi haluaa tunnistaa esimerkiksi tyyppilliset ”hyvät” ja ”pahat” hahmot. Hahmoihin samastumalla lapsi saa sijaiskokemuksia, joilla on tärkeä rooli tunteiden tunnistamisen ja hallinnan opettelussa.

Roolileikkien ja sijaiskokemusten avulla löytyy myös näkökulma toisen ihmisen kokemuksiin, mikä on empatiakyvyn edellytys. Sosiaalisen maailman normit hahmottuvat ohjeiden ja sääntöjen avulla. Näistä on myös apua ristiriitatilanteiden ehkäisemisessä ja ratkaisemisessa.

Mediasisältöjen tulkinnassa ja mediavalinnoissa aikuisen tuki on tärkeää. Koska lapsen ajattelu on havaintokeskeistä, etenkin mediassa nähdyt visuaalisesti pelottavat hahmot ja tapahtumat voivat ahdistaa lasta. Kerrottujen tai luettujen tarinoiden tunnevoima ei ole yhtä suuri.

Aikuisen on parempi käsitellä ekaluokkalaisen mieltä kuohuttaneita mediasisältöjä yhdessä hänen kanssaan kuin salailla niitä. Mediatapahtumia tai -ilmiöitä voi pohtia vaikkapa keskustelemalla, piirtämällä tai saduttamalla. Lapsi suojaa itseään liian voimakkailta tunnekokemuksilta ensin kieltämällä asian, sulkemalla silmät tai mediavälineen. Myöhemmin itsesuojelu tapahtuu kognitiivisilla keinoilla kuten älyllistämällä. Tällöin lapsi voi selittää itselleen mediasisällön olleen vain satua tai: ”Roolihahmo kuoli, sillä näyttelijä halusi pois sarjaohjelmasta.”

Vuosiluokat 3.–4. – tekemisen ja ilmaisemisen iloa

Maailman tapahtumat ja uutiset kiinnostavat kolmasluokkalaista. Itseä lähellä olevat asiat kuten eläimiin, perheeseen, julkkiksiin, urheiluun, kulttuuriin ja oman paikkakunnan tapahtumiin liittyvät uutiset ovat heistä useimmille mieluisia. Moni voi yhtä hyvin kiinnostua historiallisista asioista, avaruudesta tai muusta hyvinkin eksoottisesta elämänalueesta. Omat intohimot tekevät koululaisesta yhä taitavamman tiedon etsijän ja median käyttäjän.

Ajattelun kehittyessä kasvaa halu hahmottaa kokonaisuuksia ja syy-seuraussuhteita sekä tehdä realiteettitestausta: voisiko tämä tapahtua oikeasti ja missä olosuhteissa? Koululainen ymmärtää, etteivät mediasisällöt esitä todellisuutta suoraviivaisesti vaan ovat aina valinnan ja toimitustyön tulosta.

Oman ilmaisukyvyyn ja omien tarpeiden tiedostamisen myötä mediasuhde muuttuu yhä aktiivisemmaksi ja monipuolisemmaksi. Median tarjonta alkaa hahmottua lajityyppien mukaan ja oma mediamaku alkaa löytyä. Kolmasluokkalaisten osaa suhtautua kriittisesti vaikutusyrityksiin ja tietää median ja mainosten kaupalliset tarkoitukset. Etsiessään itselleen mielekkäitä mediapalveluja koululainen oppii mutkikkaita teknologisia taitoja, kielitaitoa sekä silmän ja käden koordinaatiota vaativia taitoja.

Omat taipumukset ja kiinnostukset alkavat suunnata sitä, millaiset itseilmaisun keinot tuntuvat luontevimmilta. Mikä ilmaisumuoto miellyttää kolmasluokkalaista: piirtäminen, valokuvaus, sarjakuvien, videoiden, tekstin vai musiikin tekeminen? Yhteistyötaitoja kehitetään ryhmissä, joissa jokaiselle etsitään omia vahvuuksia tyydyttävä rooli. Yhteiset taide- ja media- tuotot tuovat koululaiselle tekemisen ja ilmaisemisen iloa.

Aktiivinen mediankäyttäjä törmää myös monenlaisiin ongelmanratkaisukykyjä vaativiin tilanteisiin. Teknologisten tai tietosuojapulmien lisäksi on tärkeää osata ratkaista sosiaalisia ongelmatilanteita. Syksyllä 2010 julkaistun EU Kids Online II -tutkimuksen mukaan varsin harvat lapset ovat kokeneet internetissä mitään ikävää. Samalla epämiellyttävät nettikokemukset ovat alakoululaisten ikäryhmässä voimakkaimmillaan.

Turvataitoja edistetään parhaiten kohdistamalla huomio erityisesti alakouluikäisiin lapsiin. Turvataitoja ovat muun muassa taito suojata yksityisyyttä sekä ei-toivottujen yhteydenottojen ja kiusaamisen torjuminen. Verkon sosiaaliset vuorovaikutustilanteet vaativat puolensa pitämisen taitoja siinä missä reaaliarkein. Millaista käytöstä minun ei tarvitse hyväksyä? Miten teen ilmoituksen ylläpitäjälle? Entä milloin tarvitsen aikuisen apua netin käytössä?

Vuosiluokat 5.–6.

– ahmintavaiheen kautta oman äänen ja mediamaun löytämiseen

Usea varhaisnuori on kirjojen, lehtien ja muun median suurkuluttaja, joten tätä kehitysvaihetta voi syystä kutsua median ahmimisiäksi. Sisältövalinnat etenevät usein seikkailu-, harraste-, eläin- ja fantasiatarinoiden kautta aiempaa realistisempiin, nuorten elämästä kertoviin aineistoihin. Erityisen kiehtovia ovat itseä hieman vanhempien nuorten tarinoiden ja kokemusten lukeminen niin kirjoista, lehdistä kuin sosiaalisesta mediastakin. Myös uutisaineistoa aletaan seurata yhä monipuolisemmin.

Ahmintavaiheen tuloksena oma mediamaku vahvistuu ja vakiintuu. Joillakin ahmimisikä suuntautuu erityisesti tietokonepelien maailmaan. Tämä voi huolestuttaa monia aikuisia, mutta kyseessä on usein pelaamisen intohimo, joka voi laantua esimerkiksi seurustelun tai muiden harrastusten myötä. Kun huolehditaan siitä, että nuorella on ystäviä ja yksikin muu mieluisa harrastus pelaamisen ohella, riskit peliriippuvuuden kehittymiselle ovat varsin pienet. Niin nuorten kuin aikuisten tulee kuitenkin tiedostaa pelien koukuttava luonne.

Varhaisnuoren aktiivista suuntautumista maailmaan ja tiedonhankintaan kannattaa hyödyntää myös koulutyössä antamalla nuorelle haastavia oppimistehtäviä. Lähdekritiikin harjoittelu, tiedon luotettavuuden arvioiminen sekä tiedon jäsentämisen ja säilömistaitojen opettelu on otollisinta, kun tietoa etsitään aikuisen opastuksella eri lähteistä. Erilaisten puhetapojen ja retoristen keinojen tuntemuksen syventyessä varhaisnuorella on valmiuksia käyttää sananvapauttaan ja osallistua kansalaiskulttuuriin median avulla: keskustella, saada ääni kuuluviin sekä vaikuttaa sanan, kuvan ja äänen keinoin.

Varhaisnuoret tavoittavat ystävänsä ja kaverinsa netin avulla. Sosiaalinen media tarjoaa rajattoman ja reaaliaikaisen ympäristön verkottumiseen, ystävyys-suhteiden hoitamiseen, harrastustoimintaan, vertaistuen saamiseen ja itsensä ilmaisemiseen. Nettiympäristössä toimijan on tärkeää tuntea omat oikeudet ja velvollisuudet sekä toiset huomioonottava vuorovaikutuksen etiketti. Erityisen tärkeä edellytys antoisalle ja turvalliselle mediankäytölle on yksityisen ja julkisen rajan hahmottaminen: Mitä ajatuksiani ja kuviani haluan julkaista maailmalle? Entä mitä haluan pitää vain itselläni tai läheisten ulottuvilla?

Vuosiluokat 7.–8. – identiteetin ja maailmankuvan etsimistä

Teini-iässä kehittyvä käsitteellinen ajattelu avaa ovia analyttiseen ja kriittiseen mediasisältöjen tarkasteluun. Eettiset pohdinnat ja arvokysymykset kiinnostavat nuorta luonnostaan; media ja mainokset antavat rajattomasti aineistoa tällaiseen pohdintaan.

Kriittistä suhtautumista tarvitaan erityisesti median stereotyyppien tunnistamiseksi. Nuoret voivat tiedostaa ulkonäkö- ja kauneusihanteiden sekä sukupuoleen, yhteiskuntaluokkaan ja etnisyyteen liittyvien stereotyyppien toimintaperiaatteet. On tärkeää pohtia, miten suuri rooli median ja mainosten malleilla on omien minäihanteiden rakentumiselle. Sosiaalisen median käyttäjän on hyvä syventää tietämystään aiemmin opituista vastuullisen vuorovaikutuksen käytännöistä sekä tekijänoikeuksien ja yksityisyyden suojan peruseriaa-
teista.

Teini-ikäisten media- ja musiikkivalinnat ilmentävät yhä enemmän omaa identiteettiä ja irtiottoa vanhemmista. Oma minä rakentuu peilaamalla itseä muihin ja heidän reaktioihinsa, jolloin erityisesti omanikäisen vertaisryhmän vaikutus on suuri. Vahvat sankarit ja oman alakulttuurin löytäminen ovat teini-iässä erityisen tärkeitä hauraassa muotoutumisvaiheessa olevan identiteetin takia. Aiemmin löytynyt oma tyyli, musiikki- ja media-
maku voivat tulla uudelleentestauksen ja muutosten eteen. Identiteettityö voi edetä hyvinkin tempoilevien alakulttuuri- ja tyylikokeilujen tietä.

Psykologisen hyvinvoinnin ja tasapainon kannalta on tärkeintä, että identiteetti on itse löydetty ja aktiivisesti rakennettu eikä vanhemmilta tai muilta valmiina omaksuttu. Tähän etsintään media tarjoaa mainion ympäristön, jossa on mahdollista leikitellä eri rooleilla kokeilujen tai sijaiskokemusten kautta. Medialla on tärkeä rooli seksuaalisen heräämisen aikaan, sillä se tutustuttaa teini-ikäisen aikuisten seksuaalisuuteen ja sen esittämistapoihin.

Nuoren pelot painottuvat konkreettisten hahmojen tai havaintojen sijaan abstrakteihin uhkiin kuten sotiin, ympäristöongelmiin, lasten tai eläinten kärsimyksiin ja terrorismiin. Voimakas eläytyminen voi herättää herkässä nuorena ylivoimaisen raskaan maailmantuskan, joka voi kanavoitua pahimmillaan masennukseen ja toivottomuuteen, parhaimmillaan rakentamaan mediaosallistumiseen ja kansalaistoimintaan.

9. vuosiluokka – itsenäinen ja kriittinen mediasuhde rakentuu

Peruskoulun loppuvaiheessa nuorella on yhä enemmän yhteiskunnallista ja historiallista taustatietoa arvioidakseen kriittisesti mediasisältöjä ja ymmärtääkseen median taustarakenteita. Nuori ymmärtää, miten mediaa käyte-

tään monenlaisiin kaupallisiin, poliittisiin ja ideologisiin pyrkimyksiin. Hänellä on aiempaa paremmat mahdollisuudet suhteuttaa median kuvaaman maailman suhdetta kokemaansa arkitodellisuuteen ja arvioida mediaesitysten kulttuurista, sosiaalista ja psykologista realismia.

Identiteetti toimii tutkana, jonka avulla voi luotailla eri lähteistä tulvivia viestejä. Toisaalta se voi toimia suodattimena, jonka läpi tulkita sanoman merkitystä itselle. Tarkentuva käsitys itsestä ja maailmasta luo oppilaalle pohjan perustella omia mielipiteitään, pitää puoliaan ja ilmaista itseään. Jämäkkyyttä tarvitaan, jotta nuori ei olisi jokaisen viimeisimpänä kuullun mielipiteen vietävissä. Riittävä määrä henkistä joustavuutta on kuitenkin paikallaan, jotta nuori voi suhtautua avoimesti uusiin ideoihin.

Medialla on tärkeä merkitys oman identiteetin ilmaisemisessa, ajatusten vaihtamisessa ja tyyliympäristön luomisessa. Blogija, avataria tai muuta profiiliaan voi tuunata samaan tapaan kuin omaa huonetta tai vaatekertaa. Sosiaalisen median palveluista löytyy luovaan toimintaan ja itseilmaisuu sopivia ympäristöjä, joissa saa palautetta muilta. On tärkeää sekä antaa että vastaanottaa palautetta ja vertaistukea. Yhdeksäsluokkalaisten mediataitoihin kuuluu ymmärrys tekijänoikeuksista sekä kyky löytää tehokkaat foorumit, joilla ottaa kantaa, osallistua ja vaikuttaa.

Mediataitojen oppimispolun kulku

Mediakulttuuri voi olla sekä oppimisen sisältö, kohde tai väline – tai kaikkea tätä yhtä aikaa. Sen sisältöjä syvennetään perusopetuksen edetessä, ja opettajat hyödyntävät erilaisia opetusmenetelmiä oppilaan taitotasosta riippuen. Mediaopetuksen keskiössä on oppilaan ja mediasisältöjen vuorovaikutus.

Mediataidot laajentuvat ja karttuvat vähitellen; oppilas asettuu toistuvasti ja eri tavoin mediasuhteeseen. Tämä tarkoittaa mediasisältöjen tulkintaa ja omien mediasisältöjen luomista, valintojen ja ratkaisujen tekoa sekä oman toiminnan arviointia. Mediataitojen kehittäminen vaatii oppilaalta uppoutumista mediasisältöjen tekemiseen. Elämyksellisyys ja kokemuksellisuus ovatkin mediaopetuksen tärkeitä lähtökohtia. On tärkeää, että oppilaat pääsevät kokeilemaan erilaisia mediatekijyyden ja -toimijuuden rooleja.

Mediataitoihin tähtäävä prosessi voi olla täysin avoin tai tiukasti ohjattu. Se voi olla leikkiä tai vapaata mediasisältöjen tuottamista. Toisaalta oppilaita voidaan opastaa prosessissa median tutkimiseen ja hyödyntämiseen. Yhteisöllisiä mediavälineitä voidaan käyttää oppimisen työkaluina. Jotta mediaopetus ei jäisi arjessa puuhastelun tasolle, toiminnalle tulee asettaa selkeät tavoitteet.

LUOVAT JA ESTEETTISET
TAIDOT

VUOROVAIKUTUS-
TAIDOT

VUOSILUOKAT
1.–2.

Omien tarinoiden tekeminen ja kertominen sekä kyky hahmottaa juonen rakenne. Tarinan hahmon vertailu omiin kokemuksiin ja tunteisiin.

Samastuminen, roolinotto ja vuorottelu median avulla. Empatia ja tunteiden pohdinta.

VUOSILUOKAT
3.–4.

Sana, kuva ja musiikki omien tunteiden välittäjinä. Media nautinnon ja ilon lähteenä.

Erialaisten mediassa esitettyjen näkökulmien ymmärtäminen, keskustelutaidot, perusteleminen ja puolensa pitäminen sanallisesti.

VUOSILUOKAT
5.–6.

Omien mediatarpeiden hahmottaminen ja oman mediamaan löytäminen.

Yhdessä oppiminen ja vastavuoroisen vertaistuen harjoittelu. Sananvapauden tuntemus ja ymmärrys yksityisen ja julkisen erosta.

VUOSILUOKAT
7.–8.

Viestien analysointi ja eettinen pohdinta. Mediassa esitettyjen arvojen ja asenteiden peilaaminen omiin.

Identiteettityö median avulla. Roolikokeilut ja -leikkelyt sijaiskokemusten kautta.

9.
VUOSILUOKKA

Oman persoonan ja tyylin ilmaisemien sekä tyyliympäristöjen luominen. Tekijänoikeuksien tuntemus.

Kansalaiskulttuuriin osallistuminen ja vaikuttaminen.

Oman ilmaisun ja oman äänen löytäminen sekä käyttäminen.

Vuorovaikutuksen ja oman toiminnan kautta syntyvä osallisuus.

KRIITTISET TULKINTATAIDOT

Faktan ja fiktion erottaminen ja mainosten erottaminen muusta aineistosta.

TURVA- TAIDOT

Median käyttö aikuisen tuke-
mana ja vaikeiden tilanteiden
käsittely. Mediasisältöjen ikä-
rajojen tuntemus.

Lajityyppien ja kerronnallisten
keinojen tuntemus. Ymmärrys
siitä, että mediasisällöt ovat
tekijöidensä valintojen tulosta.

Internetin turvallinen käyttö,
tietoturva ja yksityisyyden
suojaaminen.

Median puhetapojen ja taus-
tarakenteiden tuntemus. Kyvyt
jäsentää ja hallita tietoa.

Toiset huomioon ottava ja
kohtelias käytös internetissä.

Viestien kyseenalaistaminen
ja median stereotyyppien
analysointi.

Ymmärrys mediakäyttäjän
lakeihin perustuvista oikeuk-
sista ja velvollisuuksista.

Mediasisältöjen suhteuttami-
nen aikaisempiin tietoraken-
teisiin. Tietoisuus sisältöjen
kaupallisista, poliittisista ja
ideologisista pyrkimyksistä.

Mediasisältöjen ja -palvelui-
den monipuolinen, laillinen
ja sääntöjä noudattava käyttö.

Ymmärrykseen perustuva media-
ja kulttuurikriittisyys.

Turvallinen, tarkoituksenmukainen
ja tilannekohtainen mediakäyttö.

Oppimispolun satoa: mediakansio

Mediakansion muodostavat perusopetuksen aikana suoritettut mediaopinnot ja peruskoulun ylimmällä luokalla tehty pienimuotoinen päättötyö joltakin median alueelta. Kansio seuraa oppilasta ensimmäiseltä luokalta yhdeksännelle. Oppilas kerää peruskoulun kullakin luokalla kansioonsa oppimispäiväkirjan, jossa hän kuvaa oppimaansa. Lisäksi kansioon voi liittää erilaisia näytetöitä. Oppilas suorittaa itsearviointia mediataitojensa tasosta ja saa samalla opettajaltaan niistä arvion.

Mediakansion avulla oppilas voi osoittaa harrastuneisuuttaan median parissa ja sen tarkoituksena on rohkaista oppilasta monipuolisten mediataitojen hallintaan. Samalla mediakansio kannustaa opettajia kouluasteiden ja oppiaineiden väliseen yhteistyöhön.

Päättötyössään oppilas osoittaa valitsemansa median teknistä ja ilmaisullista hallintaa. Päättötyö voi olla esimerkiksi lehtityö tai julkaisu, multimediaesitys, videotyö, radiotyö, jokin internetin käytön tai sosiaalisen median tutkimustyö.

Kansion ja päättötyön arviointi voidaan suorittaa suullisena arviona oppilaan kanssa keskustellen. Koulussa voidaan laatia kriteerit myös numeroarvioinnille tavallisten koulunumeroiden tapaan. Todistus liitetään oppilaan kansioon. Yhdeksännelle luokalle voidaan kehittää palkitsemisjärjestelmä, jossa parhaat mediaosaajat ja heidän työnsä palkitaan, päättötyö julkaistaan ja esitetään yleisölle.

Mediakansion arviointi voi muodostua mediataitojen oppimispolun rungosta: luovista ja esteettisistä taidoista, vuorovaikutustaidoista, kriittisistä tulkintataidoista sekä turvataidoista.

Mediakansio voi olla myös digitaalinen. Sen käytännön toteuttamista voidaan suunnitella yhteistyössä esimerkiksi asiasta kiinnostuneiden oppilaiden ja heidän vanhempiansa kanssa. ●

downloads

Mediaopetus kouluyhteisössä

VÄITE:

Opettaja kantaa vastuun siitä, toteuttaako hän mediaopetusta vai ei.”

VASTAVÄITE:

Vastuu mediaopetuksen toteuttamisesta kuuluu koko kouluyhteisölle.”

Mediaopetuksen laatukriteerit

Johtaminen

Johtamisen osalta mediaopetuksen laatu syntyy siitä, että opettajia kannustetaan osallistavan mediaopetuksen toteuttamiseen. Koulun käytänteet rohkaisevat mediaopetukseen, kun opettajat voivat työskennellä yhteistyössä keskenään ja kun projektimaiselle opettamiselle ja oppimiselle on varattu tilaa ja aikaa lukujärjestyksissä. Rehtori edistää mediaopetuksen laatua nimetessään työyhteisöstä mediakasvatuksen vastuuopettajan ja toimiessaan opettajakunnan äänitorvena opetuksen järjestäjien suuntaan. Opettajien valmius toteuttaa mediaopetusta tulee ottaa huomioon uusien työntekijöiden rekrytoinnissa.

Henkilöstö

Henkilöstön osaaminen ja ammattitaito ovat mediaopetuksen keskiössä. Henkilöstön kehittymistä tuetaan mediakasvatuksen täydennyskoulutuksen avulla. Erillisten koulutusten lisäksi henkilöstöä kannustetaan vertaisoppimiseen työyhteisössä, sillä opettajien yhteistyö edistää mediaopetuksen monipuolisuutta. Ammattitaitoa kehitetään myös kutsumalla työpaikalle vierailijoita avaamaan mediaopetuksen teoriaa ja käytäntöjä. Opettajilla pitää olla mahdollisuus tehdä itse, kokeilla uusia mediavälineitä ja saada kädestä pitäen opetusta. Henkilöstön näkökulmat mediaopetukseen vaihtelevat ja tämä nähdään voimavarana. Kaikki opettajat ottavat osaa mediaopetuksen toteuttamiseen.

Taloudelliset resurssit

Taloudellisia resursseja ohjataan kouluissa hyödyllisiksi arvioituihin mediaväline- ja sisältöhankintoihin. Tehtyjen hankintojen opetuskäyttöön kiinnitetään kouluissa huomiota. Mediaopettamiseen ja -oppimiseen luodaan mahdollisimman hyvät edellytykset, kun mediaopetukselle järjestetään kouluissa aikaa. Mediamateriaaleja kuten verkkomateriaaleja, sanoma- ja aikakauslehtiä, pelejä ja elokuvalisenssejä hyödynnetään aktiivisesti monissa oppiaineissa.

Arviointi

Mediaopetus otetaan mukaan perusopetuksen laadun suunnitelmalliseen arviointiin. Mediaopetuksen toteuttamista seurataan systemaattisesti ja koulun tuottamaa tietoa hyödynnetään mediaopetuksen kehittämisessä.

Opetussuunnitelman toteuttaminen

Mediaopetuksen laatu vakiintuu, kun mediaopetus sisällytetään opetussuunnitelmiin mahdollisimman suunnitelmallisesti. Mediaopetus huomioidaan yksittäisten opettajien opetuksessa, opettajien yhteistyössä, koulun vuosittaisessa suunnitelmassa ja laajemmin pedagogisina käytänteinä koulun toimintakulttuurissa.

Mediaopetuksen kannalta oleelliset sidosryhmät sitoutetaan soveltavilta osin kouluyhteistyöhön opetussuunnitelmien laadintavaiheessa. Yhteistyökumppaneita kerätessä on tärkeää miettiä, millainen yhteistyö on koulun kannalta realistisinta: paikallisen tason yhteistyöstä on paras aloittaa.

Yhteistyötahoja voivat olla muun muassa kirjastot, lastensuojelujärjestöjen paikalliset toimijat, media-alan edustajat, museot, nuorisotyön edustajat tai esimerkiksi koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa sekä koulun kerhotoimintaa järjestävät tahot.

Oppilaiden motivaatio kasvaa, kun he osallistuvat opetussuunnitelmien laadintaan. Mediaopetuksen sisällöistä tulee mielekkäitä, kun oppilaiden mediamaisema otetaan huomioon niiden suunnittelussa.

Opetus ja opetusjärjestelyt

Mediaopetuksen laatu syntyy siitä, että oppilaille taataan tasa-arvoiset mahdollisuudet kehittää kansalais- eli mediataitojaan. Opettajat huomioivat oppilaiden yksilöllisten mediamaisemien piirteet ja ovat tietoisia oppilaiden mediataitojen tasosta. Tekemänsä arvion pohjalta opettajat kiinnittävät huomiota siihen, että kaikkien oppilaiden on mahdollista ottaa tarvittavat mediataidot haltuun.

Yhteistyö on mediaopetuksen kannalta ratkaisevaa. Opetusjärjestelyissä huomioidaan paikallisen tason toimijat laajalti ja hyödynnetään esimerkiksi oppilaitoksia, ammattikorkeakouluja ja yliopistoja. Kaikille oppilaille taataan mahdollisuus tutustua paikallisiin mediasisältöjen tuottajiin.

Koulujen arjessa laatu syntyy mediaopetuksen monipuolisista ja oppilaita osallistavista työtavoista. Tasa-arvoisuuden takaamiseksi mediaopetus on säännönmukaista ja jatkuvaa. Käytetyt media-

materiaalit ovat ajankohtaisia ja niissä huomioidaan oppilaiden koulun ulkopuolinen (informaali) oppiminen. Mediaopetusta toteutetaan yhteistyössä eri opettajien ja oppiaineiden kesken. Koulussa hyödynnetään myös saatavilla olevia ilmaisia mediamateriaaleja. Opetuksen järjestäjä vastaa mediaopetuksen laadusta turvaamalla opettajille jatkokoulutuksen mahdollisuuden.

Oppimisen, kasvun ja hyvinvoinnin tuki

Mediaopetuksen näkökulmasta oppilaan mediasuhde on osa hänen hyvinvointiaan. Mediaopetuksella pyritään positiivisiin oppimiskokemuksiin. Mediakäytön myötä vahvistetaan yhteisöllisyyttä ja osallistumista koulun sisällä. Oppilaiden turvataitoja kehitetään ja koulussa mietitään ennalta ratkaisuja mediakäyttöön liittyviin ongelmatilanteisiin, esimerkiksi kiusaamista käsitellään koulun netiketin yhteydessä. Eriarvoisuuden ja mediakulttuurista syrjäytymisen ehkäisy asetetaan koulussa mediaopetuksen päämääräksi. Mediaa hyödynnetään myös oppilaanohjauksen työvälineenä.

Osallisuus ja vaikuttaminen

Mediaopetuksen laatu tulee näkyväksi oppilaiden osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien kautta. Mediataidot nähdään kansalaistaitoina, jotka ilmenevät koulun toimintakulttuurissa avoimuutena ja eettisyytenä. Kouluissa kehitetään median kautta tapahtuvan osallistumisen toimintatapoja; oppilaille luodaan mahdollisuuksia tekemiseen ja toimintaan median välityksellä. Opetuksen järjestäjä on oppilaiden osallistamisessa mukana siten, että se sitoutuu kuuntelemaan oppilaiden ääntä päätöksenteossa.

Kodin ja koulun yhteistyö

Kodin ja koulun yhteistyö on mediaopetuksen kannalta hedelmällistä, kun media nostetaan keskustelunaiheeksi vanhempien ja opettajien kesken. Vanhempainilloissa kohdataan erilaisia arvoja ja huomioidaan monia tapoja suhtautua mediaan. Keskusteluissa vanhemmat ja opettajat jakavat tietämystään siitä, mitä mediataitoja oppilaat kehittävät koulun ulkopuolella (informaali oppiminen) ja koulussa (formaali oppiminen). Yhteistyö auttaa opettajia arvioimaan oppilaiden taitotasoa ja näkemään oppilaiden koulun ulkopuolella opitut taidot osana koulutyötä.

Fyysinen oppimisympäristö

Mediaopetuksen kannalta on oleellista, että kouluun hankitut tieto- ja viestintäteknologiavälineet ja koulutilat ovat muunneltavia. Mediavälineisiin panostetaan sen mukaan miten niitä käytetään mediaopetuksessa: audio-visuaaliset mediavälineet ovat tarkoitukseenmukaisia, ajantasaisia ja vastaavat mahdollisimman monipuolisesti opetuksen tarpeisiin. Koulutila käsitetään mediaopetuksessa avarasti: oppimisympäristö laajentuu esimerkiksi kirjastoihin ja erilaisia työpajoja ja projekteja toteutetaan myös luokkatilan ulkopuolella.

Oppimisympäristön turvallisuus

Mediaopetuksessa opettajat ja oppilaat laativat yhdessä periaatteet mediakäytöstä koulussa. Oppilaiden kanssa käydään keskustelu, jonka pohjalta sovitaan, millaista on turvallinen ja eettinen media-käyttö.

Laitteet ja oppimateriaalit

VÄITE:

”Mediaopetus on mahdollonta ilman nykyaikaista tekniikkaa ja oppimateriaaleja.”

VASTAVÄITE:

”Mediaopetus on kontakti-, ei välinelaji. Mediat tarjoavat monipuolista oppimateriaalia yllin kyllin.”

Mediaopetus on kuten kasvatus yleensä: oppilaiden kohtaamista. Vaikka mediaopetuksessa hyödynnetään erilaisia mediavälineitä, sen ytimessä ovat toiminnan kasvatusavoitteet, opetusmenetelmät sekä oppilaan ja opettajan välinen vuorovaikutus.

Opettajan välineosaamisen merkitystä ei voi silti aliarvioida. Koska mediavälineet kehittyvät jatkuvasti ja eri välineet sopivat erilaisten sisältöjen tuottamiseen, mediaopetusta toteuttavien opettajien perustaitojen tulisi olla kunnossa. Oppilaiden ja opettajien välineosaamisen erot eivät saisi kasvaa kohtuuttoman suuriksi, sillä opettajan antama esimerkki on mediataitojen kehittämisessä keskeisessä asemassa.

Koulujen tieto- ja viestintätekniikka ja mediaopetus

Mediaopetus on suhteessa oppilaan mediakäyttöön: kaikkien oppilaiden tulee voida rakentaa perusymmärrys mediavälineistä, nykyään erityisesti tietokoneesta, internetistä ja mobiililaitteista. Mediavälineiden käyttö opetuksessa edistää oppilaiden kykyä ymmärtää eri laitteiden ja käyttöliittymien toimintaperiaatteita sekä kykyä hyödyntää mediavälineitä arjessa tehokkaasti. Mitä monipuolisemmin ja tasapainoisemmin oppilas käyttää mediaa koulussa ja koulun ulkopuolella, sitä paremmin hän voi hakea, arvioida ja luoda tietoa sekä muuttaa mediavälineiden käyttötottumuksiaan.

Tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön kohdalla koulujen ja kuntien väliset erot ovat suuria ja käytännöt kirjavia. Osassa kouluja tieto- ja viestintätekniikan pedagoginen hyödyntäminen on jokapäiväistä, mutta monessa koulussa mediavälineiden käyttö on vasta alullaan. Ajanmukainen laitteisto ei sinänsä ratkaise mediaopetuksen toteutumista, mutta mikäli kouluissa tarjolla olevat mediavälineet ovat laadukkaita, mahdollisuudet monipuolisen mediaopetuksen toteuttamiseen kasvavat.

Koulujen laitetilanteissa orastava eriytyminen uhkaa toteutuessaan heikentää perusasteella saatuja hyviä oppimistuloksia. Kansallisena tavoitteena on hyödyntää mediaopetuksessa käytettävää tieto- ja viestintäteknologiavälineistöä koulujen ja oppilaiden välisen epätasa-arvoisuuden purkamiseen. Koulujen käytössä tulee olla mediavälineistöä silloin kun sitä tarvitaan.

Oppimateriaalit ja tekijänoikeudet mediaopetuksessa

Oppimateriaalia mediaopetukseen on saatavilla runsaasti. Media on erinomainen väline asioiden problematisointiin ja keskustelun herättämiseen. Mediat tarjoavat ajankohtaista ja autenttista materiaalia, kunhan mediasisältöjä hyödynnetään luokissa systemaattisesti ja analyttisesti. Kouluissa käytössä olevista oppimateriaaleista suurin osa on yhä edelleen painettua materiaalia kuten teksti- ja työkirjoja. Oppimateriaalin olomuotoon kannattaa kiinnittää huomiota, sillä oppimateriaali ohjaa opetusta merkittävästi.

Tekijänoikeuskysymykset ovat jopa alan ammattilaisille monimutkainen vyyhti. Yksityisessä piirissä tapahtuvan viestinnän ja yleisölle tapahtuvan viestinnän välinen suhde on muutoksessa; tekijänoikeuksien kannalta merkittävät jaot yksityisen ja julkisen sekä ei-kaupallisen ja kaupallisen toiminnan välillä hämärtyvät. Mediasisältöjen kuluttaminen on vastuullista, kun aikuisilla, lapsilla ja nuorilla on perustava ymmärrys tekijänoikeuksista.

Tekijänoikeudet koskevat teoksia. Luovan tekijän kuten kirjailijan, säveltäjän ja kuvataiteilijan oikeuksien lisäksi tekijänoikeuslaissa säädetään tekijänoikeuden lähioikeuksista, esimerkiksi esittävän taiteilijan sekä äänite- ja elokuvatuottajan oikeuksista. Teoksen määritelmä on kuitenkin liukuva ja melkein mikä tahansa tuotos saattaa ylittää teoskynnyksen. Yleissääntö on, että teos on kokonaisuus, jossa näkyy tekijän persoonallinen jälki. Esimerkiksi muutaman rivin uutiset tai viralliset asiakirjat eivät täytä teosten kriteerejä. Tekijänoikeus suojaa teoksen ilmaisumuotoa, mutta ei esimerkiksi teoksen taustalla olevaa ideaa. Toisten ajatuksia saa käyttää hyväksi, sillä koko inhimillinen kulttuuri perustuu ideoiden kierrätykseen.

Koulussa niin opettaja kuin oppilaatkin kohtaavat usein tekijänoikeuskysymyksiä, jotka koskevat tekijöiden taloudellisia ja moraalisia oikeuksia. Taloudelliset oikeudet mahdollistavat sen, että tekijä voi määrätä teoksensa käyttämisestä julkisesti eli yksityisen piirin ulkopuolella ja saada käytöstä korvauksen. Moraalinen oikeus tarkoittaa käytännössä sitä, ettei toisen tekemää työtä saa esittää omanaan: esimerkiksi siteerata saa, mutta lähde on mainittava. Teosta ei saa myöskään muuttaa tekijän taiteellista arvoa loukkaavalla tavalla.

Mediaopetuksessa tekijänoikeuksiin liittyvät kysymykset käsittelevät useimmiten kuvien ja musiikin käyttöä. Koulun tai luokkien julkaisuissa ei saa ilman lupaa käyttää tekijänoikeuksien suojaamaa materiaalia. Esimerkiksi oppilaiden kirjallisten tuotosten ja kuvien julkaisemiseen tarvitaan vanhempien lupa. Myöskään koululehdessä ei saa käyttää valokuvia ilman kuvaajan lupaa, eikä julkisesti esitettävään elokuvaprojektiin saa luvatta liittää tekijänoikeuksien alaista musiikkia. Koulun ja opettajan on syytä selvittää tekijänoikeuksia ja lisenssejä koskevat lupa-asiat aina tapauskohtaisesti. ●

Mediaopetus opetussuunnitelmassa

VÄITE:

**Mediaopetus sopii
vain joihinkin oppi-
aineisiin.”**

VASTAVÄITE:

**Mediaopetus rikas-
tuttaa oppiaineita
laajalti.”**

Viestintä ja mediataito -aihekokonaisuus

Vuoden 2004 Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa esitetään ”viestintä ja mediataito” aihekokonaisuutena, jonka avulla opetusta voidaan eheyttää tarkastelemalla ilmiöitä eri tiedonalojen näkökulmista.

Viestintä- ja mediataito -aihekokonaisuuden päämääränä on kehittää ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja, edistää median aseman ja merkityksen ymmärtämistä sekä kehittää median käyttötaitoja. Viestintätaidoista painotetaan osallistuvaa, vuorovaikutuksellista ja yhteisöllistä viestintää. Mediataitoja tulee harjoitella sekä viestien vastaanottajana että tuottajana.

Tavoitteina esitetään, että oppilas oppii

ilmaisemaan itseään monipuolisesti ja vastuullisesti sekä tulkitsemaan muiden viestintää

kehittämään tiedonhallintataitojaan sekä vertailemaan, valikoimaan ja hyödyntämään hankkimaansa tietoa

suhtautumaan kriittisesti median välittämiin sisältöihin ja pohtimaan niihin liittyviä eettisiä ja esteettisiä arvoja viestinnässä

tuottamaan ja välittämään viestejä ja käyttämään mediaa tarkoituksenmukaisesti

käyttämään viestinnän ja median välineitä tiedonhankinnassa, -välittämisessä sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

Keskeisinä sisältöinä

omien ajatusten ja tunteiden ilmaisu, erilaiset ilmaisukielet ja niiden käyttö eri tilanteissa

viestien sisällön ja tarkoituksen erittely ja tulkinta, viestintäympäristön muuttuminen ja monimediaisuus

median rooli ja vaikutukset yhteiskunnassa, median kuvaaman maailman suhde todellisuuteen

yhteistyö median kanssa

lähdekritiikki, tietoturva ja sananvapaus

viestintätekniset välineet ja niiden monipuolinen käyttö sekä verkkoetiikka.

Mediataidot oppiaineissa

Äidinkieli ja kirjallisuus

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa ja yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa pyritään eri tieto- ja taitoalueiden toiminnalliseen integroimiseen. Oppiaine pohjautuu laajaan tekstikäsitteeseen, mikä tarkoittaa, että tekstit voivat pohjautua faktaan tai fiktion, olla käsinkirjoitettuja, painettuja, graafisia tai sähköisiä. Tähän laajaan tekstikäsitteeseen sisältyy puhutun ja kirjoitetun tekstin ohella myös mediatekstejä, ääntä, kuvia ja elekieltä sekä näiden yhdistelmiä.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen opetuksessa painotetaan sekä puhutun että kirjoitetun kielen hallintaa. Monipuolista luku- ja kirjoitustaitoa sekä vuorovaikutus- ja kommunikointitaitoja harjoitellaan analysoimalla erilaisia tekstilajeja kriittisesti ja tuottamalla tekstejä itse. Opetuksessa hyödynnetään sekä mediaa että tieto- ja viestintäteknologiaa. Oppiaine on mediataitojen kannalta opetuksen ydinaluetta. Yhteistyö erityisesti kuvataiteen opetuksen kanssa on osoittautunut hedelmälliseksi.

Kuvataide

Kuvataideopetuksessa on keskeistä ymmärtää visuaalisen kulttuurin ilmenemismuotoja yhteiskunnassa: taidetta, mediaa ja ympäristöä. Kuvataiteen opetuksessa kehitetään taitoja, joita tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Opetuksen tehtävänä on oppia kuvalliseen ilmaisuun ja kuvataiteeseen liittyvät perustiedot ja -taidot, jotka ovat välttämättömiä mediasisältöjen ymmärtämisessä ja tulkinassa.

Kuvataiteen opetuksen tavoitteena on oppilaan aktiivisen, uutta luovan ja kriittisen ajattelun sekä visuaalisen viestinnän taitojen monipuolinen kehittäminen. Kuvataide luo perustaa sekä oppilaalle tutun että hänelle vieraiden kulttuureiden visuaalisen maailman arvostamiselle ja ymmärtämiselle. Taidekasvatus on merkittävä osa mediaopetusta.

Musiikki

Oppilaan kokonaisvaltaisen ilmaisun kehittymiseksi musiikin ja muiden oppiaineiden välisen integraation lisääminen on yksi musiikin opetuksen tavoite. Musiikki luo edellytykset saavuttaa eri ilmaisu- ja viestintävälineitä koskeva syvälinen ymmärrys. Musiikin opetuksessa sovelletaan teknologian ja median tarjoamia mahdollisuuksia. Perusopetuksessa musiikkia opiskellaan myös digitaalisissa verkkoympäristöissä siten, että mediaopetukseen painottuvan musiikillisen lukutaidon kehittyminen on mahdollista.

Historia ja yhteiskuntaoppi

Historian ja yhteiskuntaopin oppiaineet ankkuroivat oppilaan ympäröivään maailmaan ja suomalaiseen yhteiskuntaan. Kansalaisen on kyettävä erottamaan tärkeä vähemmän tärkeästä ja oikea väärästä. Taitoja vahvistetaan perehtymällä tiedon alkuperään, sen tulkittamiseen, vallankäyttöön ja vaikuttamiseen, mainontaan ja propagandaan eri aikoina.

Historiaa ja yhteiskuntaoppia ei voi onnistuneesti opettaa ilman median jatkuvaa seuraamista ja verkko- ja uutismedian käyttöä. Ajankohtaisten asioiden ja tapahtumien huomioimisen, keskustelun ja analysoinnin kautta perehdytään ilmiöihin, niiden taustalla oleviin tekijöihin ja lainalaisuuksiin syvällisesti. Oppilaat voivat hyödyntää tieto- ja viestintäteknikan osaamistaan ja sosiaalisia verkkofoorumeja oppiaineessa, sillä verkko vaikuttaminen on keskeinen kansalaistaito.

Terveystieto

Terveystieto on oppilaiden suosima ja tarpeelliseksi osoittautunut oppiaine, jonka sisältöjä on mahdotonta käsitellä ilman mediaa ja mediakriittisyyttä. Oppilas oppii arvioimaan ympäristön, elämäntavan ja kulttuurin sekä median merkitystä turvallisuuden ja terveyden näkökulmasta.

Terveystiedon opetuksessa korostetaan oppilaslähtöisyyttä, toiminnallisuutta ja osallistavaa otetta. Opetus on keskustelevaa ja sen lähtökohtana on oppilaan kokemaa arkea, kasvua ja kehitystä. Terveystieto sisältää mediaopetuksen kannalta keskeisiä teemoja: oppilaan hyvinvointi, turvallisuus sekä identiteetin rakentaminen mediakulttuurissa.

Mediaopetus oppiainekokonaisuuksissa

Kesäkuussa 2010 julkaistu työryhmäraportti [Perusopetus 2020](#) – yleiset valtakunnalliset tavoitteet ja tuntijako ilmentää perusopetuksen sivistystehtävää ja sivistyksen olemusta kansalaisen taitojen avulla. Esitys ei kuitenkaan saanut joulukuussa 2010 poliittista tukea ja jää näin ollen toteutumatta kaavaillussa muodossa. Sen yleislinjaukset ovat mediaopetuksen kannalta silti pohdinnan arvoisia.

Mediataidot sisältyvät esityksen määrittelemiin viiteen kansalaisen taitoalueeseen. [Ajattelun taidot](#) tarkoittavat mediaopetuksessa kriittisyyttä. [Työskentelyn ja vuorovaikutuksen taidot](#) tarkoittavat tiedon hankinnan, käsittelyn ja käytön taitoja, kommunikointitaitoja sekä teknologian käyttötaitoja. [Käden ja ilmaisun taidot](#) viittaavat mediaopetuksessa monipuoliseen

ilmaisun taitoon ja rohkeuteen. **Osallistumisen ja vaikuttamisen taidot** ovat mediaosallistumisen taitoja. **Itsetuntemuksen ja vastuullisuuden taidoilla** tarkoitetaan mediaopetuksessa eettisyyttä, vastuullisuutta ja toiset huomioivaa toimintaa yhteisön jäsenenä.

Ehdotetuista oppiainekokonaisuuksista mediaopetuksen kannalta keskeisiä ovat kieli ja vuorovaikutus, yksilö, yritys ja yhteiskunta sekä taide ja käsityö. Kunkin alueen erityispiirteistä syntyisi oppilaille tarjottava media-aidot -opintokokonaisuus. Se vaatii kuitenkin ammattitaitoisten luokan- ja aineenopettajien vankkaa yhteistyötä sekä opetuksen selkeää integrointia ja aitoa eheyttämistä.

Kieli ja vuorovaikutus

Kieli- ja vuorovaikutus -oppiainekokonaisuuden tehtävänä on laaja-alainen kielikasvatus, oppilaan kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen. Oppiainekokonaisuus luo edellytyksiä oppilaan monipuoliseen sivistymiseen sekä yhteiskunnalliseen ja kulttuuriseen osallisuuteen. Ehdotuksen mukaan kielellinen kompetenssi tarkoittaa laaja-alaista lukutaitoa ja kielellisen vuorovaikutuksen hallintaa, kykyä tulkita erilaisia symboleja ja ilmaista itseään sekä suullisesti että kirjallisesti. Nämä ovatkin tulevaisuuden yhteiskunnan olennaisia mediaa koskevia perustaitoja.

Yksilö, yritys ja yhteiskunta

Yksilö, yritys ja yhteiskunta -oppiainekokonaisuuden keskeinen tehtävä on tukea oppilaan arvojen, tietoisuuden, yhteiskuntaa ja maailmaa koskevan ymmärryksen kehittymistä. Samalla vahvistetaan oppilaan kulttuurista ja yhteiskunnallista osallisuutta. Mediaopetus tukee kasvua mediakriittiseksi maailmankansalaiseksi, jolla on tietoja ja taitoja toimia globalisoituvassa maailmassa osana omaa yhteisöään.

Taide ja käsityö

Taide- ja käsityöopetuksessa edistetään oppilaan kulttuuriosaamista. Oppilaat tulkitsevat kulttuurin symbolijärjestelmiä ja käyttävät niitä vuorovaikutuksessa, ajattelussa ja oppimisessa. Monikulttuurinen yhteiskunta edellyttää koululta, että erilaisiin ryhmiin, esimerkiksi kieli- ja kulttuuriryhmiin tai nuorten omiin alakulttuureihin, kuuluvat voivat sekä ilmaista itseään, ymmärtää muita että toimia vaikuttajina.

Ympäristö, luonnontieto ja teknologia -oppiaineekokonaisuus tähtää oppilaan itsetuntemukseen ja vastuullisuuteen. Oppiaineiden keskiössä on oppilaan suhde teknologiaan ja luontoon. Opetuksen päämääränä on raamittaa oppilaan mediasta saamaa ajankohtaista tietoa ja kannustaa oppilasta seuraamaan maailman tilaa.

Esimerkkejä mediaopetuksen toteutumisesta

Opetussuunnitelmien ajantasaistaminen on jatkuva prosessi. Nähtäväksi jää, millaisen suunnan opetussuunnitelmien kehittäminen saa seuraavan hallituskauden aikana. Voimassa olevan vuoden 2004 perusopetuksen valtakunnallisen opetussuunnitelman viestintä ja mediataito -aihekokonaisuuden toteuttamisesta löytyy joka tapauksessa lukuisia oivallisia esimerkkejä eri puolin Suomea (lue esimerkeistä tarkemmin www.kerhokeskus.fi).

Luovuus ja itse tekeminen palkitsevat: TurPo-hanke Oulussa

Turvallinen ja päihteeton Oulu nuorille -hanke (TurPo) on Oulun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen hanke. Vuoden 2010 ajan kestäneellä projektilla pyritään ehkäisemään 12–16-vuotiaiden lasten ja nuorten päihteiden käyttöä sekä väkivaltaa koulussa ja kotona.

TurPoon valittiin kolme koulua: Ylikiimingin, Pöllönkankaan ja Rajakylän yläkoulut, joista jokaisesta valittiin noin kymmenen yläkoululaisen osallistujaryhmät. Koulujen oppilaat tuottivat hankkeen teemaan liittyvää materiaalia. Kukin ryhmä keskittyi eri osa-alueisiin: hankkeen visuaaliseen ilmeeseen, tunnuskappaleeseen sekä Ekstaasi-elokuvan käsikirjoittamiseen ja kuvaamiseen. Prosessissa hyödynnettiin eri alojen ammattilaisten osaaamista; nuoret työskentelivät muun muassa muusikon ja kulttuuritalo Valveen elokuvakoulun ohjauksessa.

Case Seiskalle

Turvataitojen seula: Seiskalle-illat Oulussa

6.-luokkalaisille oululaiskoululaisille ja heidän vanhemmilleen järjestetään jo kymmenettä vuotta Seiskalle-iltoja. Iltojen teemana on nivelvaiheen ylittäminen ja yläkouluun siirtymisen tuomat muutokset nuoren elämään. Tarkoituksena on tukea ja rohkaista vanhempia puuttumaan ongelmiin ajoissa, antaa nuorille tilaisuus tulla kuulluiksi ja korostaa niin vanhempien kuin nuorten omaa vastuuta.

Illat järjestetään nuorisosiainkeskuksen, poliisin sekä koulutoimen yhteistyössä. Media on yksi aihepiireistä. Iltojen järjestäminen on ylä- ja alakouluille vaivatonta, sillä nuorisotyöntekijät ja poliisi ovat vetovastuussa niiden kulusta.

Mediaa käsitellään Seiskalle-illoissa monista näkökulmista. Sekä nuoret että vanhemmat käyvät poliisin kanssa läpi vastuun ja velvollisuuden kysymyksiä laillisuuden näkökulmasta. Nuorisotyöntekijä ohjaa 6.-luokkalaisia ryhmitöissä, joissa nuoret pohtivat arvojaan ja asenteitaan. Vanhemmat keskustelevat nuorisotyöntekijöiden kanssa rajojen asettamisen teemasta.

Suosituiksi tulleet Seiskalle-illat ovat vuosien myötä kasvaneet yhden koulun toiminnasta koko kaupungin laajuiseksi yhteistyön muodoksi. Illat ovat nuorille kouluaikaa ja niiden avulla tavoitetaan suuri joukko ikäryhmää samalla kertaa. Myös vanhempien osallistumismäärä on ihailtava.

Case Seiskalle

Case Seisk

Case Raahen Seutu

Osallistumista monessa muodossa: mediakerho- ja kummikoulutoimintaa Raahessa

Raahen Jokelan kyläkoulussa mediaopetusta toteutetaan arjessa monella tapaa. Alakoulun luokanopettaja Tiina Torvinen vetää 12 oppilaan mediakerhoa. Jokelan koulu on ollut paikallislehti Raahen Seudun kummikoulu kahden vuoden ajan. Jokelan koulussa painotetaan mediaopetuksen lisäksi seikkailukasvatusta ja tulevaisuuden tavoitteena on yhdistää teemoja nykyistä tiiviimmin.

Tiina Torvinen kuvaa Jokelan mediaopetusta jokapäiväiseksi. Koulun neljä opettajaa tekevät sen parissa yhteistyötä myös keskenään. Jokelassa oppilaat tekevät mediasisältöjä itse, esimerkiksi kuvakerrontaa hyödynnetään useissa oppiaineissa. Tekemisen kautta oppiminen toimii Torvisen mukaan hyvin, kunhan sekä opettajan että oppilaiden odotukset ovat kohtuulliset. Torvisen mielestä mediaopetus on hedelmällistä, sillä siitä on tullut ajan myötä arkinen osa koulutyötä. Mediasta keskustellaan päivittäin ja yhdessä tekeminen kartuttaa oppilaiden ryhmätyötaitoja.

Torvinen kertoo Raahen Seudun kummikoulutoiminnan saaneen alkunsa päähänpistosta. Lehden suostuttua yhteistyöhön koululaiset ovat kirjoittaneet juttuja lehden painettuun versioon. Oppilaiden tuottama materiaali on viety myös Raahen Seudun nettiversioon. Keväällä 2011 Jokelan koulussa tuotetaan kummilehden välissä liitteenä ilmestyvä ilmaislehti, jonka teemanä on kestävä kehitys.

Case Raahen Seutu

Case Raahen

alle

Case Antero

Aineenopettajien yhteistyö: Antero-lehden tekoa Lohjalla

Lohjan Anttilan koulun Antero-lehden toiminta alkoi 2007 verkkoversiona, mutta 8.–9.-luokkalaisten oppilaiden toiveesta lehti toteutettiin paperimuodossa ensimmäistä kertaa 2009. Äidinkielen ja kirjallisuuden opettajat Niina Yrjövuori ja Marja Peltonen vetivät projektin läpi yhdessä.

Aineenopettajat jakoivat vastuuta ja ideoivat opetusta yhdessä. Kuvataiteen opettajan koulutuksen saanut Yrjövuori panosti taittoon ja julkaisun visuaalisen ilmeen toteutuksen ohjaamiseen ja Peltonen keskittyi erityisesti oppilaiden teksteihin. Peltonen kuvaa työnjakoa antoisaksi, sillä molempien opettajien näkökulmat ja taidot saatiin hyödynnettyä.

Antero-lehden tekeminen koostui monesta osasta. Lehteä toimitettiin pääasiassa Peltosen ja Yrjövuoren vetämässä lehtikerhossa, lehtityön ja luovan kirjoittamisen valinnaiskursilla sekä aika ajoin äidinkielen tunneilla ja sähköpostitse oppilaiden tuotoksia kommentoiden. Anteroa työstäneiden oppilaiden ryhmä sitoutui innostuneesti projektiin. Lehden sisältö syntyi ryhmäläisten omien kiinnostuksen kohteiden ja juttuideoiden pohjalta.

Vaikka Anteron paperiversion toimittaminen ja painattaminen oli verkkojulkaisun tekemistä työläämpää, Peltosen mielestä se palkitsi oppilaat tehdystä työstä. Oppilaat olivat tyytyväisiä nähdessään omien käsiensä jäljen. Projektityöskentely vaatii opettajilta aikataulujen järjestelyä ja ennakkointia, mutta ongelmat eivät ole Peltosen mukaan ylitsepääsemättömiä.

Case Antero

Case Antero

Case Kirjasto

Ammattiosaamista ja lukemisen iloa: kirjastoyhteistyö Lohjalla

Lohjan Tytyrin koulun luokanopettaja Marika Lyytinen-Levander keskittyy mediaopetuksessaan erityisesti kirjastoyhteistyöhön. Suomen kirjastoseuran Superkirtsi-hankkeesta alkunsa saanut yhteistyö Lohjan kaupunginkirjaston lasten- ja nuortenosaston kanssa jatkuu nyt neljättä vuotta. Lähellä sijaitseva kirjasto on Lyytinen-Levanderin mukaan suuri etu. Tiiviin kirjastokontaktin avulla alakoululaisia on helppo innostaa lukemiseen.

Lyytinen-Levander suunnittelee ja ideoi opetusta kirjastonhoitaja Minna Isokyrön kanssa. Kirjastokäynnit ja lukeminen kuuluvat koululaisten arkeen monella tapaa. Lyytinen-Levander käy luokkansa kanssa kirjastossa joka toinen viikko ja hyödyntää sen tiloja esimerkiksi vanhempainilloissa sekä oppilaiden koulutöiden esittelyssä.

Lyytinen-Levanderin mielestä kirjastoyhteistyö elävöittää opettajan työtä ja tarjoaa oppilaille mahdollisuuden kuunnella kirjallisuuden asiantuntijaa. Isokyrö kertoo koululaisille vetämässään kirjavinkkaustuokioissa kirja-uutuuksista ja houkuttelee heitä lukemisen pariin. Lyytinen-Levanderin mukaan oppilaat ovat innokkaita kirjastokävijöitä: he lukevat ja pelaavat mieluusti ja nauttivat tavallista kouluarkea piristävistä kirjastotuokioista.

Koska aika on peruskoulussa kortilla, toimivia yhteistyön muotoja ja toimintatapoja kannattaa Lyytinen-Levanderin mielestä pitää yllä ja kehittää. Hänen luokkansa viettää vuoden 2011 tammikuussa kirjastokuukautta, jolloin kirjastokäyntejä tehdään viikoittain. Lyytinen-Levander ja Isokyrö hyödyntävät Superkirtsissä kehitettyjä toimintamuotoja edelleen.

Case Kirjasto

Mediataidot koulun ulkopuolella

VÄITE:
Kaupallinen media-
kulttuuri ja media-
sisältöjen viihdekäyt-
tö eivät vaadi oppi-
lailta mediataitoja.”

VASTAVÄITE:
Koulun tehtävä on
rohkaista oppilaita
aktiivisen media-
suhteen kehittämi-
seen.”

MEDIAOPETUKSESSA koulun formaali ja koulun ulkopuolinen informaali oppiminen lomittuvat toisiinsa. Koulun perusopetuksen ja vapaa-ajalla koetun mediakulttuurin välinen raja hälvenee. Mitä paremmin formaali ja informaali oppiminen ruokkivat toisiaan, sitä perusteellisemmin oppilaan mediataidot syvenevät. Opettajan on hyvä huomioida, millä tavoin mediakulttuuria ja informaalia oppimista hyödynnetään kouluissa. Entä miten oppilaat käyttävät koulussa harjoiteltuja mediataitoja vapaa-ajallaan?

Mediasuhteen ulottuvuuksia: mediamaku, sosiaalisuus ja monikanavaisuus

Lasten ja nuorten vapaa-ajan mediakäyttö keskittyy vahvasti kaupallisiin ja viihteellisiin mediasisältöihin sekä sosiaaliseen mediaan. Mediamaku rakentuu mieltymyksistä ja valintojen tekemisestä kaupallisessa mediakulttuurissa. Lapset ja nuoret sitoutuvat esimerkiksi johonkin genreen ja päättävät, mitä mediavälineitä ja -sisältöjä he haluavat käyttää.

Voidaan ajatella, että lapset ja nuoret saavat kaupallisessa mediakulttuurissa mahdollisuuden kehittää mediamakuaan, toimia ja ilmaista itseään vapaasti. Toisaalta kaupallisen mediaympäristön voidaan nähdä rajoittavan lasten ja nuorten arkea, sillä se sanelee sosiaalisuuden ja vuorovaikutuksen muotoja ja kaventaa mediamaun mahdollisuuksia.

Mediakäytön nautinnollisuus tai elämyksellisyys syntyy pitkälti sen sosiaalisesta ja vuorovaikutuksellisesta ulottuvuudesta: on miellyttävää oppia, toimia tai vain oleilla yhdessä, esimerkiksi televisiota katsellen tai yhdessä pelaten. Lapset ja nuoret suosivatkin mediavälineitä ja -teknologioita, jotka tekevät vuorovaikutuksen mahdolliseksi. He kokeilevat uusia palveluita, oppivat muilta niiden käyttöä ja omaksuvat ne arkeensa helposti.

Nuorimmat lapset ammentavat mediasisällöistä aiheita leikkeihin. Leikeissä yhdistellään ja hyödynnetään esimerkiksi suosittujen televisio-ohjelmien, pelien ja kirjojen hahmoja ja juonenkäännteitä. Leikki kieliä siitä, että mediakäyttö tai vertaisryhmältä lapselle siirtynyt kulttuurinen tietämys mediasisällöistä on tärkeä resurssi myös sellaisissa sosiaalisissa tilanteissa, joissa mediaa ei varsinaisesti käytetäkään.

Mediakäytön sosiaalisuus tulee esiin myös mediasisällöistä nousevien keskustelujen kautta. Pienet lapset kääntyvät aikuisten puoleen esimerkiksi silloin, kun mediasisällöt jäävät askarruttamaan heitä. Vanhemmat vetävät lapsilleen juttutuokioissa rajoja mediakäytön suhteen. Mitä vanhemmaksi

lapsi kasvaa, sitä enemmän keskusteluja käydään vertaisryhmän parissa. Varhaisnuoret puhuvat mediasisällöistä osoittaakseen muille eritoten mediamakuaan, viestittääkseen kavereille persoonaansa sekä suhdettaan mediaan.

Monikanavaisuus on lasten ja nuorten mediakäyttötavoille tyypillistä: he hyödyntävät arjessa useita mediavälineitä samanaikaisesti. Lukuun ottamatta pienimpiä lapsia mediakäyttö ei noudata päivärytmiä vaan rakentuu tilannekohtaisesti ja omien tarpeiden mukaan. Mediasisältöihin ei välttämättä paneuduta keskittyen yhteen asiaan kerrallaan.

Lasten ja nuorten käyttämät mediavälineet

Lapset ja nuoret käyttävät mediavälineitä monipuolisesti. Tietokone, pelikonsolit, televisio, kännykät, radio, lehdet ja kirjallisuus ovat ahkerassa ja usein yhtäaikaisessa käytössä.

Voidaan sanoa, että internetistä on tullut mediakeskus, joka sulauttaa mediavälineitä toisiinsa. Lapset ja nuoret käyttävät nettiä perinteisinä pidettyjen mediasisältöjen kuluttamiseen uudella tavalla. He käyttävät nettiä koulutöiden tekemiseen, katsovat televisiota ja elokuvia sekä kuuntelevat ja toistavat musiikkia ja radio-ohjelmia internetin kautta. Lasten ja nuorten on luontevaa osallistua netin avulla yhteisöllisiin verkkopelituokioihin sekä ylläpitää ja rakentaa uusia ystävyysuhteita.

Lapsille ja nuorille on syntynyt mahdollisuus osallistua mediasisältöjen tuottamiseen ja esimerkiksi lasten ja nuorten elokuvakulttuuri kasvattaa suosiotaan elokuvasivustojen avulla. Internetin asema lasten ja nuorten mediankäytössä korostuu iän myötä; lähes kaikki nuoret käyttävät nettiä ja erityisesti sosiaalisen median palveluja päivittäin.

Kännykät ovat netin lailla lähes jokaisen suomalaislapsen arjen mediavälineitä. Kännykkä taipuu lasten ja nuorten käsissä helposti videokuvauksen, musiikin kuuntelun ja netissä viihtymisen välineeksi. Vuonna 2010 julkaistun EU Kids Online II -tutkimuksen mukaan suomalaislapset käyttävät kännykkää nettiselailuun kuitenkin vielä muita Pohjois-Euroopan lapsia vähemmän.

Internet ei ole syönyt niin sanottujen perinteisten mediavälineiden merkitystä lasten ja nuorten arjessa. Kirjat, sanoma- ja aikakauslehdet, televisio ja radio ovat edelleen säilyttäneet tärkeän asemansa. Lapset ja nuoret luottavat esimerkiksi sanomalehtien sisältöön enemmän kuin internetin sisältöihin ja käyttävät iän myötä lehtiä yhä runsaammin.

Median kohtaaminen turvallisesti sääntöjä ja lakeja noudattaen

VÄITE:

”Media on turvaton kasvuympäristö.”

VASTAVÄITE:

”Media on turvaton kasvuympäristö, jos oppilaita ei valmenneta sen kohtaamiseen.”

Elokuvien, televisio-ohjelmien ja pelien ikäraajat

Ikärajojen tarkoituksena on varoittaa lasten huoltajia, opettajia ja muita kasvattajia siitä, että mediasisältö voi olla haitallista tiettyä ikää nuoreman lapsen kehitykselle. Jos elokuvalla, televisio-ohjelmalle tai pelille on esimerkiksi luokiteltu ikäraja seitsemän, voi sen sisältö olla haitallista alle seitsemänvuotiaan lapsen kehitykselle. Kuvaohjelmalain mukaan ohjelma voi olla omiaan vaikuttamaan haitallisesti lapsen kehitykseen muun muassa väkivaltaisen tai seksuaalisen sisältönsä vuoksi.

Ikäraajat ovat tärkeitä, koska vakavimmat mediasisältöjen mahdolliset haitalliset vaikutukset lapsen kehitykselle aiheutuvat sellaisista sisällöistä, joiden vastaanottamiseen lapsi ei ole iältään ja kehitystasoltaan valmis.

Lapsen mediasisältöjen tulkintakyvyn kehittymisen kannalta keskeiset vaiheet voidaan jakaa karkeasti kolmeen:

- 6–8 vuoden iässä tunteiden etäännyttäminen ja konkreettinen ajattelu
- 11–13 vuoden iässä käsitteellinen ajattelu sekä
- 15–16 vuoden iässä kriittiset tulkintataidot.

Internetin hyödyt ja riskit

Internet avaa yhä nuoremmille lapsille ja nuorille runsaasti toiminnan mahdollisuuksia, mutta synnyttää samalla riskejä. Riskit ovat kuitenkin hallittavissa. Internetin hyödyt ovat huomattavasti riskejä suuremmat. Toimiakseen netissä turvallisesti ja viisaasti lapset ja nuoret tarvitsevat tukea riskeistä selviytymiseen. Mediataitoja kartuttamalla lasten ja nuorten itseluottamus ja varmuus internetissä toimimiseen kasvaa. Mediataidot tarkoittavat myös lasten ja nuorten tietoisuutta omista laillisista velvollisuuksistaan, kykyä itsekritiikkiin ja -sääntelyyn.

Monet netin riskit liittyvät häiritsevien tai haitallisten mediasisältöjen kohtaamiseen. Sisällöt voivat olla väkivaltaisia ja raakoja, pornografisia, rasistisia tai vihamielisiä. Toisaalta asioiminen ja yhteyden pitäminen netin kautta voi tuottaa ongelmia. Lapset ja nuoret voivat altistua häiriköinnille, seksuaaliselle ahdistelulle ja hyväksikäytölle tai heidän henkilötietojaan voidaan käyttää väärin. Riskit liittyvät myös niin muiden netin käyttäjien kuin lasten ja nuorten omaan käytökseen: netissä saatetaan kiusata, solvata ja uhkailla, ahdistella sekä levittää käyttäjille haitallista materiaalia.

Vuoden 2010 EU Kids Online II -kyselytutkimukseen vastanneet lapset nimesivät juuri muiden käyttäjien levittämät vahingolliset sisällöt yhdeksi netin tyypillisimmistä riskeistä. Toisena tavanomaisimpana riskinä pidettiin kommunikointia ennalta tuntemattomien nettituttavuuksien kanssa. Tutkimuksen mukaan harvat lapset ja nuoret kokevat kiusaamista netissä, mutta kiusatuiksi tulleet järkyttyvät kohtelusta voimakkaimmin.

Internetin turvallinen käyttö tarkoittaa yksityisyyden suojan hallintaa. Miten käytän salasanoja? Miten annan henkilökohtaisia tietoja? Miten käytän rahaa netissä?

Internetin sääntöjä noudattava käyttö tarkoittaa toiset huomioivaa käytöstä sekä palveluiden tarjoajien ja yhteisesti sovittujen sääntöjen noudattamista. Miten ilmaisen itseäni netissä? Millaisiin yhteisesti sovittuihin sääntöihin sitoudun toimiessani netissä?

Internetin laillinen käyttö tarkoittaa oman ja muiden käyttäjien toiminnan tiedostamista lain näkökulmasta. Mitä kunnianloukkaus tarkoittaa, millaisen materiaalin julkaiseminen ja levittäminen on laitonta? Mitä perättömät vaarailmoitukset ovat? Miten tekijänoikeudet otetaan huomioon netissä?

Omaehtoinen itseilmaisu ja yhteiskunnallinen mediaosallistuminen

Koulun tavoitteiden näkökulmasta mediataitojen kehittäminen saattaa vaikuttaa nurinkuriselta. Onko hyödyllistä panostaa mediaopetukseen, jos lapset ja nuoret hyödyntävät mediataitojaan yhteiskunnallisesti vähäpätöisenä nähdyssä toiminnassa?

Lapset ja nuoret hahmotetaan usein kahteen leiriin: aktiivisiin osallistujiin, jotka käyttävät ja tekevät mediasisältöjä sekä passiivisiin mediasisältöjen käyttäjiin, joiden osallistuminen rajoittuu lähinnä kuluttamiseen. Yksilön mediasuhde tarkentuu kuitenkin jatkuvasti. Tilanteesta riippuen yksilö voi olla molempia yhtä aikaa, sekä aktiivinen että passiivinen.

Kyky kokea itsensä toimijaksi on kansalaisuuden ehto. Vasta kun lapset ja nuoret tulkitsevat ja tekevät monenlaisia mediasisältöjä, he voivat nähdä itsensä vaikuttajina ja toimia kansalaisina myös mediakulttuurissa. Mediaosallistuminen on monitasoista. Koulu on avainasemassa kannustaessaan lapsia ja nuoria oman äänen ja luovuuden käyttöön sekä kuulluksi tulemiseen ja vaikuttamiseen.

Tekijyys ja mediaosallistuminen

Oppilaiden mediamaku herättää kasvattajissa paljon kysymyksiä. Miksi mediakäyttö painottuu kaupallisiin ja viihteellisiin mediasisältöihin? Entä miksi nettiä aktiivisesti käyttävät oppilaat tyytyvät tarkkailijan rooliin eivätkä luo omia mediasisältöjään muiden nähtäville?

Mediaopetuksessa hyödynnetyt mediavälineet ja -sisällöt herättävät oppilaiden kiinnostuksen ja houkuttelevat heitä osallistumaan. Mediaosallistuminen voi olla sekä julkista että yksityistä. Luokka voi toimia julkisen alueen harjoittelumaastona, jossa mediataitoja opetellaan. Tällöin oppilas saa palaute opettajan lisäksi muilta oppilailta. Myös luokahuonetta laajempi julkisuus motivoi oppilaita, sillä mediasisältöjen tekemisestä saatu julkinen, avoin ja suora palaute lisää oppilaiden todellista toimijuutta.

Mediaopetus voi tuottaa opettajille oivalluksia siitä, mitä vaikuttaminen tarkoittaa oppilaiden elämässä. Millaisiksi mediakulttuurin toimijoiksi oppilaiden toivotaan kasvavan ja mikä määritellään yhteiskunnallisesti tärkeäksi osallistumiseksi? Osallistuvatko oppilaat paikallisesti vai globaalisti? Missä määrin koulu tunnustaa oppilaiden mediatekijyyden muodot ja mahdollistaa oppilaiden todelliset vaikutusmahdollisuudet?

VÄITE:

”Oppilaat ovat vetäytyviä ja passiivisia eivätkä osallistu.”

VASTAVÄITE:

”Mediaopetus virkistää oppilaita toimintaan niin luokassa kuin sen ulkopuolellakin.”

Mediaopetuksen hallinnollisia linjauksia

VÄITE:
Mediaopetus
on vielä
marginaalista.”

VASTAVÄITE:
Mediaopetus on
osa koulutus-
politiikkaa.”

MEDIAKASVATUKSESTA ja sen toteuttamistarpeesta on laadittu lukuisia dokumentteja niin kansainvälisesti kuin kansallisestikin. YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö **Unesco** on jo vuosikymmeniä pyrkinyt kehittämään perusteita mediaopetukselle ja medialukutaidon opettamiselle. Suosituksissaan Unesco muun muassa toteaa, että mediakasvatuksen, kulttuurisen monimuotoisuuden ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen välisiä yhteyksiä tulee vahvistaa. Samalla mediataitojen perusteet ja niiden arviointijärjestelmä tulee määritellä.

Euroopan unionin audiovisuaalisista mediapalveluista annetussa direktiivissä (2007/65/EY) medialukutaidolla tarkoitetaan kuluttajan taitoja, tietämystä ja ymmärrystä, joiden avulla hän voi käyttää tiedotusvälineitä tehokkaasti ja turvallisesti. Medialukutaitoiset henkilöt pystyvät tekemään valistuneita päätöksiä, ymmärtämään sisällön ja palvelujen luonteen sekä hyödyntämään uusien viestintätekniikoiden tarjoamat monipuoliset mahdollisuudet. He pystyvät muita paremmin suojaamaan itseään ja perhettään haitalliselta tai loukkaavalta aineistolta. Medialukutaidon kehittämistä kaikilla yhteiskunnan aloilla olisi sen vuoksi edistettävä ja edistymistä olisi seurattava tiiviisti.

EU-komission tietoyhteiskunta- ja mediapäaosaston media- ja medialukutaitoyksikkö on teettänyt tutkimuksen medialukutaidon tasoista Euroopan unionin maissa. Tätä mediataitojen luokitusta on hyödynnetty Mediataitojen oppimispolun pohjana.

Valtioneuvosto hyväksyy neljän vuoden välein koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman (**KESU**). Vuosille 2007–2012 laaditussa suunnitelmassa yhtenä kehittämistä ohjaavana linjauksena esitetään ”monipuoliset tietoyhteiskuntavalmiudet, medialukutaito sekä kriittinen suhtautuminen median tuottamaan informaatioon”.

Valtioneuvoston **Arjen tietoyhteiskunta** -hankkeen Mediafoorumi on jaotellut yhteiskunnan kansalaistaidot neljään lohkoon: luova mediaosaaminen, kriittinen mediaosaaminen, sosiaalinen mediaosaaminen ja teknis-käytännöllinen mediaosaaminen. Kyseistä luokitusta on soveltuvin osin käytetty pohjana tämän julkaisun mediapolkujen laadinnassa.

Tosin tietoyhteiskuntakeskusteluissa yhä edelleen – harmillisesti – pitäydytään kovin sitkeästi vain tietokoneyhteiskuntaan, vaikka mediakasvatus on paljon muuta. Yhä edelleen vallalla oleva suuntaus, jossa tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntäviä pedagogisia sovelluksia kehitellään omissa työryh-

missä erillään kulttuuris-yhteiskunnallista näkökulmaa painottavista mediakasvatushankkeista, ei ole hedelmällinen.

”Tietoyhteiskuntakehitys uudistaa koulutuksen, tieteen ja kulttuurin kenttää, jossa mediakasvatuksen merkitys korostuu”, todetaan puolestaan tulevaisuuteen suuntaavassa opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisussa *Osaava ja luova Suomi*. Sen mukaan mediakasvatus ja lapsille turvallinen mediaympäristö lisäävät lasten hyvinvointia. Mediakasvatus on osa lasten ja nuorten sivistyksellisiä perusoikeuksia: opetuksellisten ja sivistyksellisten perusoikeuksien takaaminen kaikille lapsille ja nuorille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on liittänyt *kulttuuripolitiikan* strategisen kehittämisen tavoitetilaa yhdeksi tavoitteeksi mediakasvatuksen aseman vahvistamisen. *Lastenkulttuuripolitiikan* tavoitteissa on samoin nostettu mediakasvatus esiin. Tavoitteiden mukaan mediakasvatusta tulisi vahvistaa peruskouluissa yhteistyössä alan toimijoiden kanssa. Myös median, elokuvan, valokuvan sekä kuvataiteiden lukutaitoa edistäviä hankkeita tulisi lisätä, todetaan lastenkulttuurin kehittämislinjauksissa.

Meneillään olevassa *lakiuudistuksessa* kiinnitetään erityistä huomiota lasten turvallisuutta mediaympäristössä edistäviin toimenpiteisiin kuten mediakasvatukseen. Tässä Kiviniemen hallituksen esityksessä eduskunnalle kuvaohjelmalainsäädännön uudistamiseksi (190/2010 vp) ehdotetaan, että Valtion elokuvatarkastamo muuttuisi Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukseksi, jonka tehtävänä olisi edistää mediakasvatusta ja lasten mediataitoja yhteistyössä muiden viranomaisten ja toimialan yhteisöjen kanssa. Lain on tarkoitus tulla voimaan vuonna 2012.

Myös *mediat itse* ovat ottaneet julkilausumallaan kantaa mediakasvatuksen tärkeään merkitykseen. Viestinnän Keskusliiton yhteiskunnallinen tavoite on kehittää lasten ja nuorten medialukutaitoa. Liiton mediakasvatuslinjausten mukaan ammattitaitoinen mediakasvatus edistää lasten ja nuorten tasapainoista ja kestäväää suhdetta medioihin. Medialukutaito on medioiden mukaan edellytys sille, että mediapalveluiden käyttö on terveellä ja kestäväällä pohjalla.

Onkin välttämätöntä, että virallisten asiakirjojen rinnalle syntyy elävä keskusteluyhteys ja aktiivinen vuoropuhelu koulutus-, kulttuuri- ja media-alan välille mediakasvatuksen ja mediaoppimisen aidoksi ja systemaattiseksi toteuttamiseksi ja toteutumiseksi.

VÄITE:
Mediaopetus
lupaa liikoja.”

VASTAUS:
Mediaopetus on
mahdollista.”

LINKKILISTA

Mediakasvatusseura ry:n kattava ja monipuolinen Mediakasvatus.fi-sivusto
<http://www.mediakasvatus.fi/>

Tietoa, ideoita ja oppimateriaaleja

Viestintä- ja mediataitoaihekokonaisuus Edu.fi-sivustolla

http://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/aihekokonaisuudet/viestinta_ja_mediataito

Kopioston ja opetus- ja kulttuuriministeriön tekijänoikeusopas
www.kopiraitti.fi

Opettajan tekijänoikeusopas -kirjan nettisivut
www.opettajantekijänoikeus.fi/

Koulukinoyhdistyksen ohjeet elokuvien käyttämiseen opetuksessa
www.koulukino.fi/elokuvatkoulussa

Valtion elokuvataarkastamo: tietoa elokuvien ja pelien ikärajoista
www.vet.fi

Pelastakaa Lapset ry:n nettiturvallisuusmateriaalit
<http://www.pelastakaalapset.fi/toiminta/nettiturvallisuustyö/>

Mannerheimin Lastensuojeluliiton mediaopetusmateriaalit
<http://www.mll.fi/kasvattajille/mediakasvatus/>

Aamu- ja iltapäivätoiminta sekä kerhotoiminta
<http://www.suurimediaseikkailu.fi/>

Kirjastojen verkkopalvelu <http://www.okariino.fi/>

Tampereen Mediakoulun Kamerakynäpakka:
vinkkejä videon käyttämiseen media-opetuksessa
<http://www.mediataito.net/mediapeli.html>

Ylen Mediakompassin mediaopetusmateriaalit <http://mediakompassi.yle.fi/>

Ylen Opettaja.tv:n mediaopetusmateriaalit <http://opettajatv.yle.fi/>

Aikakausmedian mediaopetusmateriaalit <http://www.aikakauslehdet.fi/opetus/>

Sanomalehtien Liiton mediaopetusmateriaalit
<http://www.sanomalehdet.fi/index.phtml?s=4>

LÄHTEET

1. LUKU

Celot, Paolo (toim.) (2009) Study on Assessment Criteria for Media Literacy Levels. A comprehensive view of the concept of media literacy and an understanding of how media literacy level in Europe should be assessed. Bryssel: EAVI.

Erstad, Ola (2010) Paths Towards Digital Competencies. Naïve Participation or Civic Engagement? Teoksessa Carlsson, Ulla (toim.) Children, Youth and Media in the Digital Media Culture. From a Nordic Horizon. Göteborg: The International Clearinghouse on Children, Youth and Media, 35–50.

Kotilainen, Sirkku (2007) Mediakasvatusta nuorisotyössä. Teoksessa Kynäslahti, Heikki & Kupiainen, Reijo & Lehtonen, Miika (toim.) Näkökulmia mediakasvatukseen. Helsinki: Mediakasvatuseura, 151–157.

Kotilainen, Sirkku & Rantala, Leena (2008) Nuorten kansalaisidentiteetit ja mediakasvatus. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 89.

Kotilainen, Sirkku (2009) Suhteet mediaan – avainkokemuksia nykykulttuurissa. Teoksessa Kotilainen, Sirkku (toim.) Suhteissa mediaan. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto/Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 9, 7–18.

Kupiainen, Reijo & Sintonen, Sara & Suoranta, Juha (2007) Suomalaisen mediakasvatuksen vuosikymmenet. Teoksessa Kynäslahti, Heikki & Kupiainen, Reijo & Lehtonen, Miika (toim.) Näkökulmia mediakasvatukseen. Helsinki: Mediakasvatuseura, 3–25.

Mustonen, Anu (2001) Mediapsykologia. Helsinki: WSOY.

Pohjola, Kirsi & Johnson, Elina (2009) Lasten mediakulttuuri ja koulu vuoropuheluun. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.

Salokoski, Tarja & Mustonen, Anu (2007) Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin – katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -sääntelyn käytäntöihin. Helsinki: Mediakasvatusseuran julkaisuja 2/2007.

Tampereen kaupungin mediapedagogi Jukka Haverin kuuleminen 4.10.2010

2. LUKU

Burn, Andrew & Durrant, James (2007) Media Literacy in School. Practice, Production and Profession. London: Paul Chapman Publishing.

Kangas, Sonja & Lundvall, Anniina & Sintonen, Sara (2008) Lasten ja nuorten mediamaailmat pähkinänkuoressa. Liikenne- ja viestintäministeriö, Lasten ja nuorten mediafoorumi.

Kotilainen, Sirkku & Rantala, Leena (2008) Nuorten kansalaisidentiteetit ja mediakasvatus. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 89.

Kupiainen, Reijo & Luostarinen, Heikki & Noppi, Elina & Uusitalo, Niina (2007) ”Mä oon nyt online!” Lasten mediaympäristö muutoksessa. Tampere: Tampereen yliopisto, Journalismin tutkimusyksikkö julkaisusarja A 104/2008.

Liikenne- ja viestintäministeriö (2009) Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunnan Tieto- ja viestintäteknikka koulun arjessa -hankkeen määritelmäryhmän esitys.

Livingstone, Sonia & Haddon, Leslie & Görzig, Anke & Ólafsson, Kjartan (2010) Risks and safety on the internet. The perspective of European children. Initial findings from the EU Kids Online II survey of 9-16 year olds and their parents. Lontoo: London School of Economics and Political Science.

Salokoski, Tarja & Mustonen, Anu (2007) Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin – katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -säätelyn käytäntöihin. Helsinki: Mediakasvatusseuran julkaisuja 2/2007.

Tampereen kaupungin mediapedagogi Jukka Haverin kuuleminen 4.10.2010

LUVUT 3. JA 4.

Hakala, Olli & Seppänen, Aija & Seppänen, Anne (toim.) Kansalaisen ja median kohtaamisia (2008) Helsinki: Helsingin kaupungin Opetusviraston mediakeskus.

Hallituksen esitys Eduskunnalle kuvaohjelmalainsäädännön uudistamiseksi (HE 190/2010) vp. 14.10.2010

Opetushallitus (2004) Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004.

Opetusministeriö (2010) Perusopetuksen laatukriteerit. Opetusministeriön julkaisuja 2010:6.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2010) Perusopetus 2020 – yleiset valtakunnalliset tavoitteet ja tuntijako. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:1.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2010) Kulttuuri – tulevaisuuden voima. Toimikunnan ehdotus selonteoksi kulttuurin tulevaisuudesta. Opetusministeriön julkaisuja 2010:10.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2010) Koulutuksen tietoyhteiskuntakehittäminen 2020. Parempaa laatua, tehokkaampaa yhteistyötä ja avoimempaa vuorovaikutusta. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:12.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2010) Segregaation lieventämistyöryhmän loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:18.

Opetusneuvos Mikko Hartikaisen (taide ja käsityö) kuuleminen 20.20.2010

Opetusneuvos Kristina Kaihari-Salmisen (historia ja yhteiskuntaoppi) kuuleminen 20.10.2010

Opetusneuvos Merja Lehtosen (laatukriteerit) kuuleminen 20.10.2010.

5. LUKU

Kangas, Sonja & Lundvall, Anniina & Sintonen, Sara (2008) Lasten ja nuorten mediamaailmat pähkinänkuoressa. Liikenne- ja viestintäministeriö, Lasten ja nuorten mediafoorumi.

Kotilainen, Sirkku & Rantala, Leena (2008) Nuorten kansalaisidentiteetit ja mediakasvatus. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 89.

Kupiainen, Reijo & Luostarinen, Heikki & Noppi, Elina & Uusitalo, Niina (2007) "Mä oon nyt online!" Lasten mediaympäristö muutoksessa. Tampere: Tampereen yliopisto, Journalismin tutkimusyksikkö julkaisusarja A 104/2008.

Livingstone, Sonia & Haddon, Leslie & Görzig, Anke & Ólafsson, Kjartan (2010) Risks and safety on the internet. The perspective of European children. Initial findings from the EU Kids Online II survey of 9-16 year olds and their parents. Lontoo: London School of Economics and Political Science.

Pohjola, Kirsi & Johnson, Elina (2009) Lasten mediakulttuuri ja koulu vuoropuheluun. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.

Salokoski, Tarja & Mustonen, Anu (2007) Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin – katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -sääntelyn käytäntöihin. Helsinki: Mediakasvatusseuran julkaisuja 2/2007.

Tampereen kaupungin mediapedagogi Jukka Haverin kuuleminen 4.10.2010

6. LUKU

UNESCO Ranskan toimikunta (2007) Media Education. Advances, Obstacles, and New Trends since Grünwald: towards a scale of change? Proceedings, synthesis and recommendations. Pariisi: UNESCO.

Celot, Paolo (toim.) (2009) Study on Assessment Criteria for Media Literacy Levels. A comprehensive view of the concept of media literacy and an understanding of how media literacy level in Europe should be assessed. Bryssel: EAVI.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2007/65/EY (2007) Televisiotoimintaa koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun neuvoston direktiivin 89/552/ETY muuttamisesta.

Opetusministeriö (2008) Koulutus ja tutkimus 2007–2012. Kehittämissuunnitelma. Opetusministeriön julkaisuja 2008:9.

Liikenne- ja viestintäministeriö (2009) Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunnan Tieto- ja viestintäteknikka koulun arjessa -hankkeen määritelmäryhmän esitys.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2010) Koulutuksen tietoyhteiskuntakehittäminen 2020. Parempaa laatua, tehokkaampaa yhteistyötä ja avoimempaa vuorovaikutusta. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:12.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2010) Osaava ja luova Suomi. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskatsaus. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:15.

Opetusministeriö (2010) Lastenkulttuuripoliittisen ohjelman toteuma. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:6

Hallituksen esitys Eduskunnalle kuvaohjelmalainsäädännön uudistamiseksi (HE 190/2010) vp. 14.10.2010

Viestinnän keskusliitto (2009) Mediakasvatuslinjaukset. Helsinki: Viestinnän keskusliitto ry.

RETKIÄ MEDIAMAISEMASSA

– opettajan pikatesti

Millainen mediaopettaja olet? **Tee pikatesti ja selvitä!**

Rastita väitteet, jotka voit allekirjoittaa.

Saat tietää, millainen retkeilijä ja mediamaiseman koluaja sinussa piilee!

Varustelijat

- **Käytän** Fb:a, iPodia tai Skypeä säännöllisesti ja arvostan nopeaa nettiyhteyttä.
- **Tiedän**, mitä Web 2.0:lla tarkoitetaan ja ymmärrän käsitettä kohtaan esitetyn kritiikin.
- **Minusta on tärkeää**, että oppilaani hahmottavat mediatodellisuuden ja arkitodellisuuden eron.
- **Osa oppilaistani** osaa käyttää erilaisia laitteita ihailtavan hyvin.
- **Mielestäni** kaikki voivat vaikuttaa siihen, kuinka hyvin tuntevat arkiset tietoturva- ja tekijänoikeuskysymykset. Käytännöllisten kykyjen kehittäminen muokkaa mediasuhdettamme positiiviseen suuntaan.

Varustelijoille hyvä varustelutaso on mediamaisemassa retkeilyn suola. He panostavat laatuun ja ottavat innokkaasti käyttöön retkeilyvarusteiden uutuuksia. Joskus retkelle pakataan liikaa tavaraa mukaan ja painavat kantamukset estävät pitkien retkien tekemisen. ”Mediamaisemasta en tiedä, mutta minulla on mukanani teleskooppimakkaratikku.”

Nautiskelijat

- **Olen** liian laiska pysymään uuden tekniikan perässä, mutta Nokia-uutisointi on mielestäni kiinnostavaa.
- **En osaa** nimetä kokemistani mediasisällöistä juuri mitään sellaista, jonka haluaisin kieltää oppilailtani.
- **Minua ärsyttää**, että tv-uutisissa käytetään aina samoja lähteitä.
- **Oppilaiden** vaihtuvat villitykset kiinnostavat minua. Tiedän mikä on Wii ja miksi twiittaminen on oppilaitteni mielestään tylsää.
- **Mielestäni** kaikki voivat vaikuttaa siihen, miten tulkitsevat mediasisältöjä. Tulkintakyvyn kehittäminen muokkaa mediasuhdettamme positiiviseen suuntaan.

Nautiskelijoille mediamaisemassa retkeily on esteettinen ja lähes myyttinen kokemus. He huomioivat ympäristöään tarkasti ja tekevät matkaa verkkaisesti. Ihailijat pysähtyvät katsomaan polun varsien kasvustoa ja auringonvalon taittumista, haistelemaan kumpuilevan maaston tuoksua ja kuuntelemaan metsän ääniä. He saattavat unohtaa ajankulun tai eivät aina muista, mihin olivat menossa. *”Mediamaisema on todella mielenkiintoinen, mutta näin pimeällä on vaikeaa löytää kotiin.”*

Eränkävijät

- **Mielestäni on tärkeää**, että kaikille suomalaisille taataan yhtäläinen pääsy nettiin. Toivon, että koulut olisivat tässä asiassa tasa-arvoisia keskenään.
- **Tunnen** toimittajia ja mediainstituutioiden pomoja nimeltä, eikä uutisointi voi mielestäni koskaan olla puolueetonta.
- **Wikipedia** on mielestäni mahtava keksintö, sillä se vaatii automaattisesti käyttäjältään epäilevää asennetta ja lähdekriittisyyttä.
- **Oppilaitteni** merkkietoisuus ärsyttää minua, sillä he eivät käytä valtaansa kuluttajina vaan nielevät mainonnan suoltaman markkinamekanismin mukisematta.
- **Mielestäni** kaikki voivat vaikuttaa siihen, kuinka kriittisesti suhtautuvat mediainstituutioiden tuottamiin mediasisältöihin. Kriittisyyden kehittäminen muokkaa mediasuhdettamme positiiviseen suuntaan.

Eränkävijät ovat kokeneita retkeilijöitä. He rakastavat mediamaisemaa ja jokamiehenoikeuksia sekä marjastavat ja sienestävät innokkaasti. Eränkävijät retkeilevät, koska ympäristöasiat ovat lähellä heidän sydäntään. He saattavat pettyä retkillään, sillä kaikki eivät tahdo suhtautua metsänhoitoon yhtä intohimoisesti. *”Mediamaisema oli ihana, mutta se roskattiin piloille.”*

Kotikissat

- **En jaks**a pätkeäkään kiinnostua uusista vempeleistä, sillä kärsin jo työ-sähköpostin (pakko)käytöstä.
- **Mielestäni** mediasisällöt ovat raaistuneet lapsuuteni ja nuoruuteni ajoista.
- **Minua ahdistaa**, sillä nk. ”tietoa” pursuaa joka tuutista. En löydä luotet-tavia tiedonlähteitä entiseen malliin.
- **Oppilaitteni** mediatottumukset ovat mielestäni outoja, mutta toisaalta niillä ei ole juurikaan merkitystä koulutyön arjessa.
- **Mielestäni** kaikki voivat vaikuttaa siihen, millaisia mediasisältöjä käyttä-vät ja kuluttavat. Valitsemisen kyvyn kehittäminen muokkaa mediasuh-dettamme positiiviseen suuntaan.

Kotikissat eivät pahemmin välitä retkeillä, vaikka heitä pyydetään usein mukaan. He epäilevät nyrjäyttävänsä nilkkansa tai eksyvänsä polulta. Kotikissat ovat tyytyväisiä sisätiloissa, mutta jäävät paitsi mediamaise-mien iloista. ”Ulkona on ikävä ilma ja mediamaisema näyttää vaaralliselta.”

Valitsitko väitteitä vain yhdestä kysymyspatteristosta?

Sinun kannattaa miettiä, mitä muut mediaopettajat ajattele-vat ja tekevät. Etsi käsiisi kolle-goja, jotka ajattelevat hieman eri tavalla kuin sinä ja puliskaa ryhmässä pikatestin väitteistä. Miettikää, millaisissa asioissa voisitte auttaa toisianne.

Valitsitko väitteitä kaikista kysymyspatteristoista? Hienoa!

Etsi käsiisi kollegoja, jotka ajat-televat hieman eri tavalla kuin sinä ja puliskaa ryhmässä pika-testin väitteistä. Miettikää, mil-laisissa asioissa voisitte auttaa toisianne.

VÄITE:
**Mediaopetus lupaa
liikoja.”**

VASTAUS:
**Mediaopetus on
mahdollista.”**

Mediataidot ovat kansalaistaitoja. Mediataidoilla tarkoitetaan nykypäivänä välttämättömiä kriittisen ajattelun taitoja, yhteistyön ja vuorovaikutuksen taitoja sekä kykyä jäsentää, arvottaa ja hallita tietoa. Mediataidot pitävät sisällään teknologian käyttötaitoja, mutta myös itsetuntemuksen ja rohkeuden ilmaista itseään sekä kyvyn vaikuttaa.

Tässä julkaisussa mediataitojen kehittyminen kuvataan jatkumona peruskoulun ensimmäiseltä yhdeksänteen luokkaan. Mediaopetus koskettaa kouluyhteisön kaikkia jäseniä ja tukee perusopetuksen tavoitteita.

Tietopakettien tavoitteena on kuvata, mihin mediaopetusta tarvitaan. Se on tarkoitettu erityisesti peruskoulujen rehtoreiden ja opettajien käyttöön.

Kerhokeskus – koulutyön tuki ry
Mariankatu 15 A 11 00170 Helsinki Puh. (09) 6962 440
www.kerhokeskus.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö